Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана. | № 115 (18438) | 1990 оной майн 19, суббото | Сэн 3 мүн.

...ОМЖОТОЙГООР ЯБУУЛХА

...болон тэжээлэй ургамалнуудые тариха хүдэлмэри ...болзортой байхаһаа гадна ямаршье ажалһаа харюу- ...тоологдодог. Байгша оноймнай хабар орой бо- ...хүйтэн, ган гасууртай байба. Тиимэһээ респуб- ...совхозуудай, хүдөө ажахын бусад предпри- ...ургаса ургуулагшад, мүн агрономическа албанай ...урда жэлнүүдтэ үзэгдэдэг ган гасуурай бэр- ...һоо тобшолол хэжэ, мүнөө хабартаа тарил- ...яараагүй.

...урда районуудай ажахынуудай эртын ороонто ...бусадһаа урид тарихада, хойто — Баргажанай ...Прибайкалиин, Кабанскын районуудта энэ хү- ...эхилээ. Гадна үлэлжэ гандаһан, үнэһэн ...Ивалгын, Тарбагатайн, Сэлэнгын болон бу- ...олон ажахынууд эртын ороонто ургамал- ...урдынхидал ехэ гарза хохидолдо орохогүй гэ- ...зунай түрүүшын хура бороое угтуулан, тэжээл ...тарилга хэхээ хүлеэжэ байна.

...республикада наймадахи жэлээ ургэнөөр, ашагтай- ...байһан зональна гуримай эрилтын ёһоор ...бүхэн тарилга хэхэдээ, өөрын агротехникэтэй ...болоно. Хэдэн жэлэй туршада са- ...хүрьһэнэй байдал болон бусад онсо шэнжэ- ...абажа, туршалга хэжэ тодорхойлһон таарам- ...байдалыень алдангүй тарилгаяа үнгэргэдэг ажахы- ...звенонууд мүнөө олошоронхой. Жэшээлбэл, ...районой Хилганын, Уланай колхозуудай тарьяашад ...ороо тарьяанай тогтууритай ургаса хуряажа ...болонхой. Мүн зональна гурим урагшатайгаар хэ- ...Хэжэнгын районой ажахынууд горитой дүн- ...боложо байна.

...республикымнай ажахынуудай ургаса ургуулаг- ...535,7 мянган тонно орооһо тарьяа гэхэ гү, али ...20 процентээр ехэ ургаса, 78,3 мянган тон- ...38,9 мянган тонно овощ, тэрэ тоодо теплицэ- ...17 мянган тонно огородой эдеэ хуряажа абаха ...

...491 мянган тонно үбһэ, 505,8 мянган тонно се- ...тонно силос, 48,9 мянган тонно ногооной ви- ...бэлдэхэжэ, нийтынгээ адууһа малай условно ...12,5 центнер тэжээлэй единицээр хангаха зо- ...

...республикымнай ажахынуудта 752,9 мянган гек- ...ажахын ургамалнуудые, тэрэ тоодо 395,2 мянган ...орооһото, 347,6 мянган гектарта тэжээлэй ургамал- ...гээд түсэблэгдэнэ. Мүн 7,7 мянган гектарта хар- ...мянган гектарта овощ таригдаха байна.

...эхинһээ ган гасуур байһаниие уридшалан хараада ...уларилай энэ бэрхэшээлые хохидолгүйгөөр да- ...үдэрнүүдтэ ургаса ургуулагшад горитой орол- ...Илангаяа ажалаа арендэ, кооперативна подря- ...ажахын тоосооной гуримаар эмхидхэһэн коллек- ...шатай.

...тарилгадаа эртээнһээ һайнаар бэлдэхэһээ гадна ...эрхим шанартайгаар сэбэрлэжэ илгаһан, ажа- ...ябуулха гээд уридшалан түсэблэһэн байна. Эсэ- ...али абтаһан продукциингаа зэргээр салин түлбэ- ...ёһотой иимэ коллективүүд ямаршье жэлдэ заал ...ургаса хуряажа, гаргашаяа харюулха зорилготойгоор ...Тиимэһээ мүнөө жэлдэ гандажа, үнэһэн болотороо ...полидоо, урдынхидал ургаһал аабза гээд, ...зунай түрүүшын бороогой орохые хүлеэжэ, ...хойшолуулагшад ехэ хохидолдо орохогүй байха.

...хабар, зунай үедэ нэгэ поли дээрээ хоёр ...хэхэ ушар олон һэмнай даа. Дилэнхидээ хоёр- ...шанартай үрэһэнһөө байха юрыншье үрэһэн ...орооһон олдохогүй, нилээд зобоогшо бэлэй. Эдэ ...гаргашаһаа ажахынууд хооһон болотороо хо- ...Захиран зонхилжо хүтэлбэрилхэ гуримай түриг- ...тарьяашад, ургаса ургуулагшад бүхы арга ...хэрэглэжэ, бодомжотойгоор ажалладаг болобо ...мүнөө харагдажа байна.

...СССР-эй Верховно Соведэй Газар тухай, Зөөри тухай ...баталан абаһанһаа хойшо газар дээрэ ажаллажа, ...һайжаруулжа, продукци ехээр абадаг тарьяашаднай ...ёһотой эзэдынь болоһоноо мэдэржэ, хандасаба- ...захалаа.

...кооператор болохоһоо урид зональна гуримай ...һайнаар шудалһан ургаса ургуулагшад, ур- ...дабтахагүйе оролдожо, бүхы ажалаа ...хэхые оролдоно. Олон районуудта эршэмтэй ...таригдаха орооһото ургамалнуудай тарилга ур- ...Мүн минеральна, органическа үтэгжүүлгэ нормын ...

...районуудай ажахынууд тэжээлэй ургамалнуудые тү- ...байна. Силос, сенажда хэрэглэгдэхээр орооһото ...холисо ургэнөөр таригдана. Тэрэшэлэн хартаабха ...хүдэлмэри эхилэнхэй. Эндэшье шэнэ арга — далантуу- ...хэрэглэгдэжэ захалаа.

...орооһо тарьяа, хартаабха худалдан абаха гү- ...дээшэлһэниие хараада абажа, ажахы бүхэнэй ...олзотохо аргаяа алдангүй, мүнөөнһөө орол- ...болоно.

...тариха гээшэ нилээд ехэ удха шанартай. Мү- ...хабарһаа теплицэдэ ургуулагдаһан эртын овощ үэ- ...багаар бэлдэхэгдэжэ байна. Тиин саашадаа овощ ...анхараагүй һаа, нёдондонойхидол адляар үгэрсэ, ...капуста хомордожо магадгүй ха юм.

...бэрхэшээлдэ абтадаг манай республикын нютагай ...яһала аша үрэтэй байһанаа харуулһан зональна ...заабарниин ёһоор нэбтэрүүлэнгүй, нэрэ зүүгшэд ...хохидохо. Жэшээлбэл, нёдондо Хурамхаанай райо- ...адли эрхэ байдалтай аад, хүршэнэрһөө гекта- ...центнер бага орооһо абаа. Тиихэдэ Яруунын, Түнхэнэй ...гектарай 12—18,3 центнер горох хуряахадань, Ка- ...Прибайкалиин райондо ургасань 3,9—8,4 центнертэ

...корнеплод ехээр суглуулдаг Мухар-Шэбэрэй ...ургасань эрид доошолоо. Нёдондо гектарай 82 цент- ...таригдахадань, хүршэ Бэшүүрэй районой механизатор- ...центнертэ хүргөө.

...ургаса жэгдээр дээшэлнэгүй. Илангаяа Хурам- ...Түнхэнэй, Зэдын, Загарайн, Хориин, Яруунын, Хэжэн- ...районуудта тон бага ургаса абтаа гэхэ гү, али хабарһаа ...хэгдэһэн гаргашаяашье харюулха аргагүй бай-

...үдэрнүүдтэ газаа гэктэ дулааржа, ургаса ургуулаг- ...тааламжатай хаһань хүрэжэ ерэбэ хэбэртэй. Тиин ажа- ...механизаторнууд тарилгаяа ургэнөөр, шанартай- ...ябуулжа, намартаа баян ургаса заабол хуряаха найдал- ...ажаллажа байна. Мүн энэ үедэ хартаабхашад болзо- ...оролдохо болоно. Мүнөө урдынхидал түрүү- ...дүүргэгшэд магтаалда хүртэхэеэ болижо, на- ...ургасын зэргээр бүхы ажалынь сэгнэгдэдэг болоо һэм- ...эндэ хэн унжагайрбаб, оройтобоб гэжэ гэмнэл- ...өөрын бодомжотойгоор тарилгаяа үнгэргэхэ гэ- ...аалам.

...ургаса бултанай оролдолгоһоо эхитэй. Хэрбээ ...ургасын абтаа һаа, һү, мяхан элбэргэжэхэ, энэ баян хэ- ...хүн бүхэн хүртэхэ болоно ха юм. Баян ургасын түлөө ...харааһаа алдагдаха ёһогүй. Илангаяа арадай ...нютагай Соведүүд бүхы эрилтэ хэрэглэмжыень ...хангахын түлөө хэмжээнүүдые дары абаха болоно.

РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд

РОССИ: РЕСПУБЛИКА ЯМАР БАЙХА ЁҺОТОЙБ?

Майн 17-до Кремлиин Ехэ ордон соо үргэлжэлһэн РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съездын хүдэлмэри заримдаа парлемент дээрэ болодог тэмсэлэй абьяасhаа үнгэржэ, хани халуун үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдэй оршон байдалда үнгэрнэ. Арадай түлөөлэгшэд үглөөнэй заседаниие тодорхой асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгээр бэшэ, харин зүблэхэ зүйлэй асуудалнуудые, хүнүүдэй үгэ хэлэхэ ёһо гуримуудые хаража үзэлгөөр эхилһэн байгаа. Иимэ ёһо гуримай заншажа байһаниинь халагламаар. Юундэб гэхэдэ, саашадаа Россин ямар байха тухай тодорхойлхо, ерээдүйн программые зохёохыень республикын эрхэтэд энэ съездэ найдажа даалгаа бшуу.

Хүдэлмэриин гурим тухай асуудалнуудаар элдэб һанамжанууд хэлэгдэһэн байгаа. РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ болон тэрэнэй орлогшонорые һунгалгые зүблэхэ зүйлэй дүрбэдэхи асуудал болгожо оруулха гэжэ олонхи депутадуудай дурадхахадань, Россин Федерациин Конституцида хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай, республикын дулдыданги бэшэ байдал тухай ба бусад асуудалнуудые хаража үзэхэ тухай нүгөөдүүл һанамжануудаа хэлэбэ. Дуугаа үгэлгын үндэһөөр Россин гүрэнэй засагай дээдын зурганай хүтэлбэрилэгшэдые һунгалгые зүблэхэ зүйлдэ дүрбэдэхи асуудал болгожо оруулха тухай шиидхэбэри абтаа.

Ээлжээ ээлжээгээр үгэ хэлэхэ асуудалай табигдаһаниинь дэмы бэшэ. Зарим депутадуудай хэдэ дахин ендэртэ гарахадань, ондоо нютагуудай түлөөлэгшэдэй иимэ аргагүй байһыень съездын хүдэлмэриин түрүүшын үдэр харуулба. Белогородско областьһоо ерэһэн В. И. Берестовагай мэдүүлһэнэй ёһоор, тиигэжэ арадай депутадуудые хашаха, өөһэдынгөө һанал бодолые тэдэнэртэ баадхаха ушар гараһан байна. Үгэ хэлэгшэдэй 80—90 процентнь «демократическа Росси» гэһэн бүлэглэлые түлөөлнэ. Энэ юунһээ болооб гэхэдэ, съездын нээгдээгүй байхада, зүблэхэ зүйлэй баталагдан абтаагүй байхада, тэдэнэр үгэ хэлэхэ талаар мэдүүлгэнүүдые оруулаа һэн. Тиихэдээ демократи тухай, олон ондоо һанамжа тухай, хүсэнүүдые нэгэдүүлгэ тухай гоё гоё үгэнүүдые хэлэхэдээ, уряа лозунгнуудые хаяхадаа, юрэ микрофон «эзэмдэжэ абаха» гэһэн далда зорилго табиһан байгаа бшуу.

Зүбшэн хэлсэһэнэйнгээ һүүлээр съезд иимэ шиидхэбэри абаба: Саашадаа ямар нэгэн асуудалай зүблэхэ зүйлдэ табигдаһанай һүүлээр тодорхой асуудалнуудаар үгэ хэлэхын түлөө бэшүүлхэ хэрэгтэй.

РСФСР-эй Верховно Соведые һунгаха тухай асуудалые зүблэхэ зүйлдэ оруулха талаар үгэ буляалдаата хөөрэлдөөн мүн лэ эршэмтэйгээр үнгэрбэ. Россин Федерациин Конституцида хубилалтануудые оруулалгада хабаатай асуудалнуудые нэн түрүүн зүбшэхэ шухала гэжэ зарим депутадууд тэмдэглээ. Тиигэжэ энэ Конституци Союзай Үндэһэн Хуулитай тааралдуулан зохилдуулагдаха байна. Тэрэнэй зарим статьянуудые хубилгалга Верховно Соведэй палатануудай бүридэлые тоогой талаарнь олошоруулха хэрэгые хаража үзэхэ, эгээл шухала хуулиин актнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ, баталан абалгада ехэ юумэ мэдэхэ хүнүүдые олоор хабаадуулха шухала гэжэ тэдэнэр өөһэдынгөө һанамжануудые үндэһэлнэ.

Депутат В. Н. Степанов Россин автономито республикануудай ба областьнуудай депутадуудай үмэнэһөө үгэ хэлэхэдээ, ондоо һанал бодол баримталаа. Тусхайлбал, энэ съезд дээрэ Конституциин статьянуудые хубилгаха гээшэ таарамжагүй яараһан ябадал болохо байна гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Юундэб гэхэдэ, эдэ хубилалтанууд шэнэ Верховно Соведтэ, тэрэнэй палатануудта, комитедүүдтэ, комиссинуудта али бүхы талаһаань уридшалан түнхэгыгөөр хаража үзэнгүй дурадхаха гэпэн удхатай гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Республикын Үндэһэн Хуулиин проект бэлдэхыень Конституционно комиссида даалгаад, тэрэниие бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэһыень хараада абажа, ээлжээтэ бэшэ съездын үзэмжэдэ табиха шухала.

Энэ асуудалые ондоогоор найруулха дурадхалнууд оруулагдаа. «РСФСР-эй Верховно Соведые бүридүүлхэ гурим. РСФСР-эй Верховно Соведые һунгаха тухай» гэһэн зүблэхэ зүйлэй асуудалай түлөө диилэнхи олонхид дуугаа үгэбэ.

Редакционно комиссиин суглаан дээрэ М. Н. Толстой тэрэнэй түрүүлэгшээр һунгагдаа гэжэ съезд дээрэ мэдээсэгдээ.

Республикын эрхэтэн нэгэн доро хоёрһоо дээшэ Соведэй депутат байха ёһогүй гэжэ зарим депутадууд мандатна комиссиин элидхэлые зүбшэн хэлсэхэдээ мэдүүлбэ. Тусхайлбал, гурбан Соведэй депутат И. К. Полозковой этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые баталха үедэ иимэ асуудал табигдаһан байгаа. Юристнүүдэй һанамжын ёһоор, хэрбээ тэрэниие һунгаад гү, али этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдыень мэдэрээд байхадань, мандадуудай нэгэнһээ тэрэнэй арсаа гэсэш һаань, һунгалта тухай Хуулиие хазагайруулхагүй гэжэ заседани дээрэ соносхогдобо.

Өөрынгөө харга бодолые тайлбарилхадаа, И. К. Полозков иигэжэ мэдүүлээ: Мүнөө Россида тон олон асуудалнууд шиидхэгдэхээр болоод байна. Тэдэ дулдыданги бэшэ байдалтай, экономическа хүгжэлтын талаар дутуу дундануудтай холбоотой. Эдэ бүхы асуудалнуудые имагтал Россин Верховно Соведтэ шиидхэжэ болоно. Тиимэһээ би СССР-эй арадай депутадай мандадһаа арсаха байнаб.

Богонихон забһарлалгын соносхогдоошье һаань, депутадууд тарабагүй. Тэдэнэр нэгэ нэгэнтэеэ уулзажа, һанамжануудаа хэлсэнэ, этигүүлхые оролдоно. Съезд дээрэ хабаадажа байһан М. С. Горбачёв, Н. И. Рыжков, А. И. Лукьянов Георгиевско зал соо иимэ бүлэгүүдэй нэгэндэ дүтэлбэ. Съездын хүдэлмэри тухай ямар һанамжануудтай байһаарнь депутадууд һонирхоо.

— Заримдаа манай съездэ парламентын соёл болбосорол дуталдана гэжэ һанана гүт? — гэжэ эдэнэй нэгэниинь асууба.

— Сэхыень хэлэхэдэ, үшөөл эмхидхэл бага байна, — гэжэ М. С. Горбачёв харюусаба. — Зүгөөр энэ ушар саашадаа гүримшуулагдаха аргатай. Съезд хүдэлмэриин гуримуудые баталхэ, хүдэлмэриин зургаануудые бүридүүлхэ байна. Депутат бүхэнэй хүдэлмэриин хойноһоо республикын олон мянган һунгагшадай адаглажа байһыень мартажа болохогүй. Россин ара талада оромнай оршоно. Тэрэнэй саана бүхы дэлхэйн арад түмэн байна ха юм. Тэдэнэр СССР-тэ бэелүүлэгдэжэ байһан хубилган шэнэдхэлгын ябасын, демократическа шэнэдхэлгэнүүдэй хойноһоо тон һонирхолтойгоор адаглана. Бүхы шатын Соведүүдые бүридүүлгын шухала шатада дүүрээ, мүнөө засагай шэнэ зургаанууд тогтоогдожо байна. Шэнэ хүсэнүүд засагта орожо байна, депутадууд нэгэ нэгэеэ һайн мэдэнэ.

Эдэ бүгэдын һүүлээр ажал хэрэгнай эхилхэ. Энэ хадаа бидэнэй бултанаймнай анхарал татана гэжэ Михаил Сергеевич үгэеэ үргэлжэлүүлбэ. Үгэ хүүрээ бага болгожо, ажал хэрэгээ эршэдхэхыемнай ажабайдал баадхаха байна гэжэ һананаб. Социалис общественые шэнэдхэлгын асуудалнуудые эгээл таарамжатай һайнаар шиидхэхэ аргануудые мүнөө бэдэрхэ ёһотойбди.

Экономическа реформые залан шууд бэелүүлхые хараалһан асуудалнуудые депутадууд СССР-эй Президентдэ табиһан байгаа. Министерствэнүүд болон албан зургаануудай ээрэхэхэ ябадалтай тэмсэхын түлөө Президентын Совет ямар хэмжээнүүдые хараалнаб гэжэ депутадуудай нэгэн һонирхобо. М. С. Горбачёвой һанамжын ёһоор, сүлөөтэ дэлгүүрэй экономикодо оролго бүхы юумэ һүүри байрадань табиха ёһотой. Экономико хүтэлбэрилгын байгууламжые хубилгаха хэрэгтэй.

...Заседаниин эхилхэдэ, Калугаһаа ерэһэн депутат В. В. Крючков иигэжэ хэлэбэ: Мүнөө үедэ ороной хүтэлбэрилэгшэ хүнүүдтэй уулзажа хөөрэлдэхөөр, тэдэнэй олон ондоо һанал бодолые шагнахаар, эдэнэй хоорондохи холбооё ойлгохоор байха ёһотой. Мүнөөдэр бидэ Россин түг доро сугларaад байнабди. СССР-эй Президентын үнэн сэхэ руунь хэлэһые, Россин Федераци дотор, бүхы союзна республикануудай холбоондо демократическа хүсэнүүдые нэгэдүүлхээр тэрэнэй хэлбэришэгүй хүсэл эрмэлзэлтэй байһые үндэрөөр сэгнэнэбди.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшые һунгалга гү, али республикын Конституцида хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай асуудалнуудай алиниинь зүблэхэ зүйлдэ оруулалтай гээшэб? Энэ асуудалаар саашадаа съезд дээрэ үгэ буляалдаата хөөрэлдөөн болобо. В. С. Иловский, С. Б. Родин, А. Г. Назарчук, В. Н. Любимов, В. Н. Подопригора, С. Ф. Безверхий, М. П. Федорова, В. А. Иванов болон бусад энэ асуудалаар һанамжануудаа хэлэхэһээ гадна, хэдэн шэнэ асуудалнуудые зүблэхэ зүйлдэ оруулхые баадхаба. Тусхайлбал, Россин агропромышленна комплексын гол шухала асуудалнуудые хаража үзэхые заримаи дурадхаа. Хүн зондо гол анхаралаа хандуулха уялгатай гүрэнэй социальна ба соёлой табан жэлэй программые зохёожо, дары баталан абаха шухала гэжэ тэдэнэр һанамжануудаа хэлэбэ.

Түрүүлэн РСФСР-эй Конституцида хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха, конституционно комисси байгуулха тухай асуудалые зүбшэн хэлсээд, удаань Россин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшые баталха шиидхэбэриие депутадууд олонхиин дуугаар абаба.

Республикын правительствын толгойлогшые баталха тухай асуудал үгэ буляалдаа үүдхэбэгүй. Гэбэшье тэрэнэй найруулга тухай асуудалаар арсалдаанууд гараһан байгаа. РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ тухай гэһэн найруулгые П. А. Лысов, В. А. Шуйков дурадхаба. Конституцида хубилалтануудые оруулха тухай шиидхэбэри баталан абахада, түрүүлэгшые баталалгын гол ёһон хубилгагдахадаашье болохо гэжэ тэдэнэр энээниие үндэһэлбэ. Зүгөөр депутадууд энэ найруулгыень мүртэй дэмжэбэгүй. Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшые баталхын түлөө тэдэнэр дуугаа үгөө.

Депутадуудай олонхиин гүйлтаар Россин агропромышленна комплексые хүгжөөхэ тухай тусхай асуудал мүн лэ зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаһан байгаа.

Съездын хоёрдохи үдэрэй үдэшын заседани яһала һайнаар үнгэрөө гэжэ тэмдэглэлтэй.

Депутадууд Г. С. Рассохин, Г. В. Веретенников, Л. Б. Волков, Н. И. Мальков болон бусад үгэ хэлэхэдээ, РСФСР-эй дулдыданги бэшэ байдал ба шэнэ союзна хэлсээн тухай асуудалые зүблэхэ зүйлдэ оруулхые дурадхаба. Тиихэдээ Россин политическэ ба экономическа байдал тухай элидхэлэй һүүлээр, республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшые һунгахынгаа урда тээ дүрбэдэхи зүйл болгожо зүбшэн хэлсэхые тэдэнэр дурадхаһан байгаа.

Россин дулдыданги бэшэ байдал тухай асуудалые конституционно комисси зүбшэн хэлсэһэнэй һүүлээр хаража үзэхэ шухала гэжэ депутадууд Л. Г. Остроенков болон бусад тоолоно. Зүблэхэ зүйлэй энэ асуудалые найруулгада мүн лэ нэмэлтэнүүд оруулагдаһан байгаа. Мүнөө тэрэ иимээр соностоно: РСФСР-эй дулдыданги бэшэ байдал, шэнэ союзна хэлсээн, арадай засаг түрэ тухай. Энэ асуудалые зүблэхэ зүйлэй дүрбэдэхи асуудал болгохые депутадууд олонхиин дуугаар һайшааба.

Съездын хүдэлмэриин үдэшын заседаниин дүүрэхэ тээшэ ажал хэрэгынь яһала эршэдэбэ. Юрэнхы хөөрөөнүүд бэшэ, харин бүтэмжэтэй һайн, тодорхой дурадхалнууд оруулагдадаг болоһон байгаа. Республикын Арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшые, Верховно сүүдэй түрүүлэгшые, Гүрэнэй ахамад арбитрые баталха тухай зүблэхэ зүйлэй асуудалые хаража үзэхэдөө, депутадууд оруулагдаһан дурадхалые зүбшөөбэгүй. Депутадууд дуугаа үгэжэ, «РСФСР-эй арадай хиналтын комитет тухай» темээр тусхай асуудал табиха гэһэн шиидхэбэри олонхиин дуугаар абтаһан байгаа.

Россида шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Энэ хуралдаан дээрэ үшөө олон асуудал нэмэжэ хэлсэхые дурадхаһан депутадуудай хүсэл эрмэлзэл ойлгосотой юм ааб даа. Съезд эгээл гол асуудалнуудые онсолжо, эдэ асуудалнуудые зүблэхэ зүйлдэ оруулхые дурадхаба: Олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг хэрэгсэлнүүд тухай, РСФСР-эй арадай депутадай статус тухай.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын баталагдахын урда тээ Россин агропромышленна комплексые хүгжөөхэ тухай асуудал хаража үзэхые А. Г. Назарчук депутадууд-агрэрнигуудай үмэнэһөө дурадхаа. Энэ асуудалаар съездын баталан абаха тогтоол шэнэ правительствын хүдэлмэриин өөрсэ янзын программа болохо ёһотой гэжэ тэрэ дурадхалаа үндэһэлбэ. Тэрэниие олошоруулаад, депутадуудай анхаралда табиха гүйлтатай тогтоолой проектые депутат түрүүлэгшээр һуугшашада дурадхаһан байгаа.

Съезд зүблэхэ зүйлые бүхы дээрэнь батална.

Удаань нютагай депутадуудай бүлэгүүдэй түлөөлэгшэдэй зүблөөгөөр оруулагдаһан съездын саг зуурын регламентын проектые зүбшэн хэлсэжэ захалһан байгаа. Тусхайлбал, үсөөнхиин эрхэнүүдые хамгаалха талаар шэглүүлэгдэһэн хэдэн адлирхуу дурадхалнуудые С. М. Шахрай оруулба. Олонхиин аша туһые бэелүүлхэ тухай анхаралаа хандуулха шухала гэжэ И. М. Братишев хэлээ. Али бүхы үсөөнхи али бүхы асуудалые зүбшэн хэлсэлгэдэ табижа шадаха, гэбэшье съездын олонхид шиидхэхы үгэеэ хэлэхэ ёһотой гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Саг зуурын регламентын проект тушаа бусадшье ажаглалтанууд хэгдээ.

Съезд хүдэлмэреэ майн 18-да үргэлжэлүүлбэ.

(ТАСС).

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ — ҮНДЭР УРГАСАДА

БОЛЗОРТОО ҮРДИХӨӨР ЗЭҺЭНХЭЙ

Хагсуу хүйтэн үдэрнүүд хабарай тарилгын болзорые нилээд хойшолуулаа. Майн һүүлэй дулаан үдэрнүүдтэ ажахынуудай механизаторнууд тарилгаяа богони болзор соо дүүргэхэ хүсэлэнтэй, шадал соогоо оролдонод.

Харбяангуудай совхозой механизаторнууд майн 3-һаа тарьяагаа тарижа эхилээ юм. Тэдэнэр бүхыдөө 1023 гектарта орооһото, мүн тэжээлэй ургамалнуудые тариха юм. Тэрэ тоодо 335 гектарта шэниисэ, 265 гектарта обёос, 179 гектарта ешмээн, 211 гектарта горох, 33 гектарта хара тарьяан таригдахаа байна. Харбяангуудай отделениин механизаторнууд Б. С-А. Арбальжинов, Н. Д. Аюшеев, Б. Г. Ошоров, Б. К. Лопсонов Т—150 түхэлэй тракторнуудаар 300 гектарай поли дээрэ богони болзорто культиваци хэжэ дүүргээд, орооһото ургамалнуудые яаралтайхан тарина. Үшөө гурбан агрегат Харбяангуудта, Симтэдэ тэжээлэй ургамалнуудые тарижа эхилэнхэй.

Хабарай тарилгада хабаадуулагдаха техникээ бэлдэхэдээ совхозой инженерне албанай хүдэлмэрилэгшэд, механизаторнууд запас частиин дуталдахада, нилээд тухашараа. Тиигэбэшье ургаса ургуулагшадай һүбэлгэн ухаан, уран дархаша гарнууд болзор соонь бүхы заһабарилгаяа хэжэ дүүргэһэн байна.

Совхоз 12—14 үдэрэй туршада орооһото ургамалнуудаа тарижа дүүргэхэ юм. Харин тэжээлэй ургамалнуудай тарилга хожомшог ябуулагдахаар хараалагдана. Харбяангуудай отделениин полевой стан үнинэй бэлдэгдэнхэй, хэрэгтэй зүйлнүүдээр хүсэд хангагданхай.

Намартаа тракторно-тарьяан ажалай бригадын гэшүүд орооһо тарьяанай үндэр баян ургаса хуряажа, элбэгээр тэжээл абахын түлөө эдэ үдэрнүүдтэ бүхы шадабарияа гарган ажаллана. Үндэр баян ургасын абтаал һаа, гансашье совхоз хүгжэн һалбарха бэшэ, мүн айл зондошье энэ хэшэгынь хүртэлсэхэ байна ха юм.

В. ШАГЖИЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Түнхэнэй район.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: культиваци хэхэ үедэ. Тарилга хэдэг агрегадуудай механизаторнууд (зүүн гарһаа) А. Сотников, Б. Шагдуров, С. Дылыков, Э. Лопсонов.

Б. Цыбденовэй фото.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

ХАБАРАЙ ТАРИЛГА ХЭР ЯБАНАБ?

Ехэл хуурай уларилтай хабар боложо, хахалагдадаг газарай хүрьһэндэ шииг нойтоной тон бага байһан дээрэһээнь республикын олонхи районуудай ажахынууд энэ жэлдэ хабарайнгаа тарилгын болзорые зарим тэды хойшонь болгоо. Ушарынь юуб гэхэдэ, тарьяанай болон бусад ургамалнуудай түлэг ургаха үеые июниин һүүл багай, мүн июлиин хура бороодо дүтэлүүлхэ зорилго табина.

Байгша ондо республика соо бүхыдөө 390,8 мянган гектарта орооһото болон орооһотобобово ургамалнууд таригдаха ёһотой аад, мүнөө майн тэнгэй байдалаар оройдоол 137,9 мянга гаран гектарта шэниисэ, ешмээн, хара тарьяан, обёос, горох гэхэ мэтэ ургамалнууд таригдаад байна. Таарамжатай бараг һайн уларилтай жэлдэ энэ үедэ олонхи районуудта эртын орооһото ургамалнууд таригдажа дүүргэгдээд байдаг һааб даа.

Харин мүнөө Түнхэнэй, Захааминай, Зэдын, Тарбагатайн районуудай колхоз, совхозууд лэ шэниисэ, Яруунын, Ивалгын, Мухар-Шэбэрэй, Хориин, Баргажанай, Хяагтын районуудай ажахынууд — хара тарьяа тариха түсэбүүдээ дүүргээ. Тэрэ мүртөө гандуу уларилтай байһаниие хараада абажа, олонхи районууд энэ жэлдэ түсэбөөр хараалагдаһанһаа һураггүй ехэ газарта хара тарьяа тарина.

Саг болзоройнь түлөө ерэһэн дээрэһээнь мүнөө ажахынууд хартаабха түлэг тарижа байнхай. Бүхыдөө 7737 гектарта хартаабха таригдаха һаа, һүүлэй мэдээгээр 1732 гектарта тэрэнь таригдаба.

Бүхыдөө 41,5 мянган гектарта ешмээн таригдаха ёһотой аад, тэрэнь һаял — 3467 гектарта, 162,5 мянган гектарта обёос таригдаха байбал, 7506 гектарта таригдаа. Энээнһээ гадна кукурузатай хамта бүхыдөө 91 мянга үлүүтэй гектарта силосэй болон сенажай ургамалнууд таригдаха байбал, мүнөө энэ хүдэлмэри олонхи районуудта эхилэгдээшьегүй байна. Тэрэшэлэн 5992 гектарта тэжээлэй корнеплодууд, 186,1 мянган гектарта зелёнко, үшөө 1968 гектарта огородой эдеэн таригдаха ушартай.

Эдэ бүхы ургамалнуудые саг соонь һайн шанартайгаар тариха талаар хүдөөгэй тарьяашад, механизаторнуудай урда айхабтар ехэ ажал байна бшуу.

РЕСПУБЛИКЫН АЖАХЫНУУДТА ХАБАРАЙ ТАРИЛГЫН ЯМАРААР ЯБУУЛАГДАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1990 оной майн 14-нэй мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Районууд	Хабарай бүхы тарилга	Эртын орооһоор тарилга	Хартаабха
Түнхэнэй	41	61	49
Прибайкалиин	40	67	12
Кабанскын	37	43	5
Тарбагатайн	34	51	13
Хяагтын	32	44	40
Захааминай	30	74	—
Бэшүүрэй	27	37	48
Мухар-Шэбэрэй	24	36	39
Баргажанай	24	30	3
Ивалгын	23	38	19
Зэдын	22	35	33
Хориин	22	35	—
Загарайн	19	34	—
Хурамхаанай	16	20	—
Сэлэнгын	13	23	7
Хэжэнгын	10	17	—
Яруунын	7	12	—
Хойто-Байгалай	1,6	17	—
Ахын	—	—	—
Баунтын	—	—	—
Республика бүхыдөө	23	35	22

ХАРЮУ ҮГЭХЭ ЁҺОТОЙ

Хэнэйшье мэдэһээр, хүн зоной эгээл олоороо ябадаг сагта пассажирнуудаар дүүрэшэһэн автобус соо орохонь бэрхэтэй байдаг гээшэ. Гэбэшье хүсэ шадал гаргажа, автобус соо ороһон зоной хахадынь пассажирай «нангин уялга» дүүргэхые оролдодог байна. Гадна хүн зоноор дүүрэн автобусоор ябахадаа, тэдэнэрэй тэсэмгэй байлгада гайхахаар байдаг. Хүн зониие автотранспортаар зөөлгөөр олониитын хананхай байһые, город, районуудаар ябахадаа, хараагүйб.

Манай республика, ниислэл хото Улаан-Үдэ иимэ муу заншалтай городуудай тоодо ороно. Теэд иимэ хойшолонгой ушар шалтагаананиинь юрын юм. Мүнөө үедэ автобусууд олоор дуталдана, транспорт хангаха техническэ арга боломжо һулаар хүгжөөгдэнэ, авто-харгынууд бүхы эрилтэнүүдтэ харюусанагүй. Мүн пассажирнуудые хангаха, зөөхэ хүдэлмэри ёһотой һайнаар эмхидхэгдэнэгүй ха юм. Пассажирнуудые хангалгада олон жэлэй туршада анхарал хандуулаагүй байһанһаа, мүнгэ зөөриин дуталдаһанһаа уламжалан, автовокзалнууд, харгынууд, автотранспортна шэнэ предприятинууд баригдадаггүй байгаа бшуу.

Промышленностиин бүтээн гаргаһан автобусуудай нилээн ехэ хубинь предприяти, эмхи зургаануудта үгтэнэ. Теэд гүрэнэй пассажирска автотранспортын предприятинуудайхида орходоо, эдэ автобусууд 4—5 дахин багаар ашаглагдана. Иимэ жэшээнүүдые дурдаха болоо һаа олон. КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй хамтын тогтоол баталан абажа, дутуу дунданүүдые усадхаха технологи байһан гээшэ. Энэ тогтоол соо финансова, проектнэ, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээ ябуулганууд хараалагдаа һэн. Харин мүнөө дээрэ энэмнай буруу гээд мэдэрэгдэнэ.

Саашадаа эдэ асуудалнууд дары түргэнөөр шиидхэгдэжэ болоно гү? Үгыл хаш даа. Бэеэ даагаад хүдэлхэ, өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ гуримай улам үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байһан энэ үедэ имагтал автотранспортна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, нютагай Соведүүдэй эрмэ зориг, эдэбхи үүсхэл иимэ байдалһаа гаргажа болохо. Хэнэй гэмээр хүн зон хохидолдо ороо гээшэб гэһэн асуудал зариман табина. Ганса «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд зэмэтэй гээ һаа, буруу. Юуб гэхэдэ, һүүлэй хэдэн жэлэй туршада автотранспортын һалбарида юрэнхыдөө һайн хубилалтанууд болоһон байна. Арбан хоёрдохи табан жэлэй туршада пассажирнуудые зөөлгын хэмжээн 1,5 дахин ехэ болоһон, хэдэн арбаад шэнэ маршрудууд нээгдэһэн, автобусуудай парк шэнэлэгдэһэн, олошоруулагдаһан байха юм. Пассажирска автотранспортна предприятинуудай филиалнууд Хэжэнгын, Зэдын, Бэшүүрэй болон бусад районуудта нээгдээ. Хүн зоной ябахада таатай зохид, мүнөө үеын шэнэ автобусууд маршрудаар ябадаг болоо. Городой маршрудуудта автобусуудай гараха тоо 20—25 процентээр олошороо. Гэбэшье эдэ хубилалтанууд бодото байдалда мэдэрэгдэнэгүй. Тиимэһээ эрид хубилалтанууд, шэнэ арга замууд хэрэгтэй болоно ха юм.

Хото шадар оршоһон предприяти, тосхон, саад ургуулагшадай кооператив хүрэтэр шэнэ маршрудуудые нээхээр болонхой. Хүн зоной олоороо ябаха сагта автобусой дуталдаха ушарые усадхаха шухала. Энээнэй тула автобусой парк хоёр дахин олошоруулха, Улаан-Үдэдэ шэнэ автовокзал бариха, Октябрьска райондо пассажирска автотранспортна шэнэ предприяти байгуулха, бүхы районуудай түбүүдтэ автовокзал, автобус хангадаг техническэ бааза бариха, пассажирнуудые аюулгүйгөөр зөөхэ бүхы эрилтэнүүдтэ харюусама харгы республика дотор бариха хэрэгтэй болоно. Гэбэшье эдэ бүгэдэ асуудалнуудай али нэгыень шиидхэхын тула нилээн ехэ саг, мүнгэн зөөри хэрэгтэй болоно бшуу. Теэд түсэбөөр уридшалан хараалагдаһан гарзатайгаар хүдэлжэ байһан пассажирска автопредприятинууд экономическа реформын үедэ улам хүндэ байдалда ороно. «Бурятавтотранс» нэгэдэлдэ гарзаяа харюулхынь тула 5 миллион гаран түхэриг гүрэн нэмэжэ үгэнэ. Гадна нэгэдэлэй коллективэй абадаг ашаг олзо ехэ бэшэ юм. Тус нэгэдэлэй ашаанай автотранспортна предприятинуудай хүсөөр ашаг олзо абтана. Эдэ предприятинуудай ажалша коллективэй соведүүдэй абаһан, ашаг олзоёо өөртөө үлөөхэ гэһэн шиидхэбэри абабал, хүн зониие зөөдэг предприятинууд бүри хүндэ байдалда орохо. Өөрынгөө коллективэй социальна байдалые һайжаруулха зорилго табиһан эдэ предприятинуудай шиидхэбэриие буруушаахын аргагүй ха юм.

Илангаяа Улаан-Үдэдэ хүндэ байдал тохёолдонхой. Нэгэ хүниие зөөлгын өөрынь үнэ сэн 10,57 мүнгэтэ болодог һаань, нэгэ биледые 5 мүнгөөр абана ха юм. Иигэжэ ашаг олзогүй предприятинууд үндэһэ һууриямаа хүгжөөхэ, паркаяа шэнэлхэ, түхеэрэлгэнүүдые абаха, социальна асуудалнуудаа шиидхэхэ, салин хүлһэ нэмэжэ түлэхэ аргагүй болоно. Эсэсэй эсэстэ иимэ предприятинууд үгы болохо жэшээтэй бшуу.

Энэ асуудалые ороной зарим нютагуудта элдэб аргаар шиидхэхые оролдодог байна. Теэд тэрэнь ямаршье ашаг үрэгүй байшоо. Юуб гэхэдэ, энэ асуудал ехэ орёо, олониитын, мүн автобусой маршрут шадар оршоһон предприятинуудай коллективүүдые дайрана гээшэ. Ашаглалгын үндэр дүнгүүдые туйлаһан автопредприятинуудай дүй дүршэл шудалхэ, гарзатайгаар хүдэлдэг предприятинуудта мүнгэ зөөри һомолхо талаар туршагдаһан арга замуудые шэнжэлхэ хэрэгтэнь нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэдтэ үргэн арга боломжо олгохо гээшэ тон шухала. Тиихэдээ тэдэнэр биледэй сэнгые дээшэлүүлхэ ёһогүй. Юуб гэхэдэ, зарим областьнуудай олониитэ, эрдэмтэдэй хэһэн шэнжэлгэнүүд энээниие буруушааһан байна. Гэбэшье эдэ областьнуудта бии болоһон дүй дүршэлые хэрэглэжэ боломоор ха юм. Предприятиингаа абадаг ашаг олзые нэмээхэ зорилготойгоор түлөөһэгүйгөөр ябаһан хүндэ 5—10 түхэригэй яла тохоно, холын маршрудаар ябадаг автобусой жолоошодой мүнгэ үбэршэлгэтэй тэмсэнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ «Бурятавтотранс» нэгэдэлдэ хинагшадай томо бригадануудые байгуулаа һэн. Теэд энэнь хүлеэгдэһэн ашаг үрэ үгөөгүй. Нэгэдэхеэр, хинагшадай томо бригадануудые байлгахын тула ехэ мүнгэн зөөри хэрэгтэй. Хоёрдохёор, биледгүйшүүлые хатуугаар хэһээхэдэ, зүришэлдөөтэ байдал тохёолдоно, хүн зонһоо гомдол ороно. Теэд республика соо жэл бүри зөөгдэдэг 125 миллион хүн бүхэндэ хинагшадые табихын аргагүй ха юм. Хүршэ хотонуудай жэшээгээр городской автобусоор ябаһан түлөөһые 6 мүнгэ хүрэтэр дээшэлүүлхэ арга «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэдтэ бии юм. Иимэ арга хэрэглэбэл, предприятиин гарза жэлдээ 900—950 мянган түхэригөөр доошолуулагдаха жэшээтэй. Хотын хүн зоной иимэ шиидхэбэри һайшаахагүй байһаниинь эли.

Мүнөө үедэ пассажирска автотранспортна предприятинуудай паркые шэнэ автобусоор нэмээхэнь хүшэр болонхой. Үнгэрһэн табан жэлэй туршада хүн зониие зөөлгэ 41 миллионоор олошоруулбашье, 40 шэнэ маршрут нээбэшье, «Бурятавтотранс» нэгэдэл хуушарһан автобусуудай орондо оройдоол 66 шэнэ автобус абаһан байна. Энэнь бүхы паркын 10 процент болоно. Ниитын хэрэглэмжын транспортда автобус сүүдхын 18 часай туршада ашаглагдана гэжэ тэмдэглэмээр. Тиигэжэ 4—5 жэлэй үнгэрһэн хойно шэнэлэгдэхэ ёһотой юм. Теэд үнэн дээрээ хараалагдаһан энэ болзорһоо үлүү саг соо хүдэлгэгдэхэ баатай болоно бшуу.

Пассажирска автотранспортда хубилалтанууд хэгдэжэ, транспортна асуудалые шиидхэжэ шадаагүйе хараада абахадаа, нэгэдэл гансаараа энэ орёо асуудалые шиидхэжэ шадаха гээшэ гү гэһэн бодол түрэнэ. Тиин 3—5 жэлэй саанахи үйлэ хэрэг ухаанда орохо юм. Тэрэ үедэ хотын предприятинуудай, эмхи зургаануудай автобусуудаар хүн зониие зөөлгэдэ хабаадуулха һэдэлгэ хэгдээ һэн. Хотын автотранспортна предприятинуудта орходоо, тэдэнэр 2,5 дахин олон автобустой байһан юм. Эдэ автобусууд үдэртөө 1,5—3 часай туршада ашаглагдана. Тиимэһээ предприяти, албан зургаануудай бүхы автобусуудай 25—30 процентые пассажирска автотранспортна 1-дэхи предприяти үгэхэ тухай асуудал 1986—1987 онуудта хэлсэгдээ бэлэй. Тус асуудалай зүбөөр шиидхэгдээ һаань, предприятинуудай захилаар город соо, мүн томо тосхонууд хүрэтэр шэнэ маршрудуудые нээхэ уялга «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй генеральна директор байһан В. Н. Инкеев абаха ёһотой һэн. Олон, удаан хөөрэлдөөнүүдэй болоһоной һүүлээр КПСС-эй горком энэ хэрэгые хориһон байна. Автобусуудые абахадань промышленна предприятинуудай хүдэлмэри зогсоогдохо(?) гэһэн директорнүүдэй һанамжа тиихэдэ хараада абтаһан байгаа ха. Иигэжэ сэнтэй энэ дурадхал бэелүүлэгдээгүй бэлэй. Харин тус дурадхалай экономическа талаараа ашаа үрэтэй байһые хэншье буруушаагаагүй һэн. Предприяти, эмхи зургаанууд 1—3 автобус байлгахадаа, ашаг олзо абангүй, гарза хохидолдо ороно бшуу.

Энээнэй һүүлээр албан зургаанудай автобусуудые өөрынгөө маршрудуудаар ябахадаа буудал дээрэ байһан зониие абажа зөөлгэдэ хабаадуулха туршалга хэгдээ һэн. Хүн зоной олоороо ябадаг сагта эдэ автобусуудай жолоошод пассажирнуудые зөөжэ, нэгэ үедэ ехэ туһа хүргэһэн байха. Тиин буудал дээрэ хүн зоной олоороо сугларалга усадхагдаһан, иимэ ябадалые хотынхид һайшааһан байха юм. Горгүйсэдком энэ шэнэ юумые нэбтэрүүлхэдээ предприяти, эмхи зургаанудай хэды дурагүй байбашье, нилээн оролдолго гаргаа бэлэй. «Бурятавтотранс» нэгэдэл энэ хэрэгтэ дэмжэлгэ үзүүлээгүй. Юуб гэхэдэ, эдэ автобусуудай хүдэлмэриие гуримшуулха, хинаха 2—3 мэргэжэлтэд нэмээхэ хэрэгтэй болоһон байгаа. Гадна ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд маршрудһаа хадуурһан жолоошодые журамтай байлгаха уялгатай һэн. Автотранспортын аюулгүй ябалгада заһашагүй хохидол ушаруулха гэһэн шалтаг бараад, ГАИ-гай хүтэлбэрилэгшэд энэ хэрэгые дэмжээгүй бэлэй. Тиигэжэ иимэ һайн эдэбхи үүсхэл дэмжэгдэнгүй үлэшоо бшуу. Мүнөө энээниие һэргээжэ, саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэй. Тиигэхын тула энэ хэрэгтэ хабаадаха бүхы предприяти, албан зургаануудые материальна талаһаань урмашуулан һонирхуулха, эмхидхэлэй шэнэ онол аргануудые хэрэглэхэ хэрэгтэй. Иигэжэ үнинэй энэ асуудалые шиидхэхэ арга замууд элирүүлэгдэбэшье, ямаршье хэмжээн абтанагүй бшуу.

Мүнөө ажалша коллективүүдэй, бүхэли районой, регионуудай байдалаа һайжаруулхын тула бэеэ даагаад, өөһэдыгөө хүтэлбэрилөөд, хүдэлхэ дуратай байһан тухайнь социологуудай хэһэн шэнжэлгэнүүд харуулна. Эндэ юугээ хүлеэнэбибди? Маанадай энэ асуудалые шиидхэхээр хэмжээнүүдые абажа бэелүүлээгүй һаа, байдалнай һайжаруулагдахагүй. Зоригжол, эдэбхи үүсхэл дуталдаа юм гү, али арга боломжо үгы гэһэн урданай заншал һаалта хэнэ гү? Иигэжэ бэеэ даагаад, харюусалгатай шиидхэбэри абаха шадалгүй, дүй дүршэлгүй гээшэ гүбди гэһэн асуудал бии болоно. Шэнээр һунгагдаһан арадай депутадуудай нютагай Соведүүд энэ асуудалда дүүрэн харюу үгэхэ ёһотой.

В. УЛАНОВ,
КПСС-эй обкомой инспектор.

ЭРХҮҮГЭЙ ОБЛАСТЬДО БУРЯАДАЙ СОЁЛОЙ ТҮБ БАЙГУУЛАГДАБА

Хүгжэмэй комедиин театрай хуушан байшан соо апрель һарын тангээр болоһон тэрэнэй эмхидхэлэй конференцидэ Эрхүү хотоһоо, Усть-Ордын Бурядай автономито округһоо, Ойхоной, Качугай, Черемховой болон үшөө хэдэн районуудһаа 603 делегат суглараһан байна.

УГ ГАРБАЛАА МАРТАНГҮ...

Тус конференци партиин шэнээр найруулагдаһан национальна политикын бэелүүлэгдэжэ эхилһые гэршэлнэ гэжэ нээлтэ дээрэ үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй Эрхүүгэй обкомой нэгэдэхи секретарь **В. И. Потапов** тэмдэглэбэ. Олон жэл соо түрүүшынхиеэ Ангар мүрэн шадарай газар дээрэ буряад арадай түлөөлэгшэд иигэжэ сугларба гээшэ. Шиидхэхээр болоһон асуудалнууд олон. Илангаяа хэлэ, соёлой хүгжэлтэ орёо бэрхэшээлтэй. Жэшээнь, Усть-Ордын автономито округто ажаһуудаг 49 мянган буряадуудай 6 процентнь түрэл хэлэеэ мэдэдэггүй. Тиихэдэнь һургуулиин наһанай үхибүүдэй хахадынь түрэл хэлэеэ үзэдэггүй. Иимэ байдал усадхахын тула Буряадай АССР-эй засагай зургаануудтай, эрдэм һуралсалай, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудтай харилсаа тогтоожо, эдэ бүгэдые зүбшэн хэлсэжэ, тодорхой хэмжээнүүдые хараалха шухала гэжэ нүхэр В. И. Потапов тоолоно.

Буряадууд хадаа ССР Союз соо дүрбэн хуби болгогдожо хубаагдаһан гансахан лэ ерээд болоно гэжэ конференциин эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, Эрхүүгэй университедэй профессорэй уялга дүүргэгшэ, философиин эрдэмэй доктор **В. Х. Харнохоев** элидхэл соогоо онсолон заагаа. Дүрбэн газар гэхэдээ, Буряадай автономито республика автономито хоёр округ, мүн Эрхүүгэй болон Шэтын областьнуудта округуудһаа гадуур үлэһэн буряад нютагууд хараада абтана гээшэ. Мүнөө дээрээ олон хуби боложо һалгаагдаһан буряадуудые дары нэгэдхэхэ гэһэн эрилтэ табихань буруу. Тиимэһээ республикын, хоёр округуудай ажал ябуулгые хоорондонь тааралдуулха, нягта холбоотой болгохо хэрэгые шухала дээрэ тоолохо. Гэбэшье саашанхи үедэ хоёр округуудые, Ойхоной районие республикатай нэгэдүүлхэ ябадалые шэнжэлжэ үзэмөөр байна гэжэ В. Х. Харнохоев тобшолоо. Национальна кадрнуудые бэлдэхэ гурим мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ хүрэнэгүй. Сибириин областной, окружной партийна комитедүүдэй нэгэдэхи секретарьнарай дунда автономито республикада, областьдо, округто нэрэ үгэһэн үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдые ганса гарай хурга даража тооломоор. Иимэ эрхэ байдалда зон үндэһэ яһанай талаар газаашалагдаһан, харшалагдаһан, хүсэд сэгнэгдээгүй мэдэрэлтэй болодог гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Мүн Россин Федерациин, Эрхүүгэй областиин, Усть-Ордын автономито округой хүтэлбэрилхы зургаанудта буряадууд дэбжүүлэгдэнэ, түлөөлэгдэнэгүй. Эрхүү хотодо Усть-Ордын автономито округой түлөөлэлгэтэ эмхи зургаан үгы.

Буряадай эрдэмэй түбэй эрдэмтэ гол хүдэлмэрилэгшэ, түүхын эрдэмэй доктор **Т. М. Михайловай** үгэ анхаралтайгаар шагнагдаа. Манай арадай туйлалтанууд олон. Гэбэшье һанааемнай зобооһон юумэн тухай хэлсэе. Эдэ бүгэдые олоной дунда хэлсэхэ гээшэмнайшье удха шанар ехэтэй ха юм. Намартаа ниитэ буряадай съезд болохо. Тэндэ арадай ажабайдалда али бүхы талаһаань эрид сэхэ сэгнэлтэнүүд үгтэхэ.

Һүүлэй табан жэлэй туршада Нижнеудинскһаа Нерчинск хүрэтэр буряад угсаатанай ажамидарал, соёл заншалые шэнжэлээбди гэжэ Т. М. Михайлов дуулгаба. Олохон лэ газарта үндэһэн зоной тоо үгы болотороо шахуу хороо. Жэшээнь, революциин урда тээ Качугай округто 20 мянган буряад байһанаа, мүнөө 2 мянга болонхой. 50 буряад тосхонһоо оройдоол 8-ниинь үлөө. Мүн Балаганска округой 8—12 мянган буряадуудһаа 1200-ниинь, 40 тосхонһоо 9-ниинь үлөө. Алишье сагта зон иишэ тиишээ зөөжэл байдаг ааб даа. Гэбэшье, һүүлэй жэлнүүдтэ Эрхүүгэй областиин зарим нютагуудта буряадуудай ажаһуухада зохидгүй эрхэ байдал тогтоһон байна гэжэ үгэ хэлэгшэ баталаа.

Үндэһэн буряад үг заншал, хэлэ, соёлоо һэргээн хүгжөөхэ гэһэн зорилго бодотоор дүүргэхэ гэбэл, ниитэ буряадай хэблэлэй оргон горитой туһаламжа үзүүлхэ аргатай. Тиимэһээ саашанхи үедэ энээн тухай бодожо үзэхөөр болоо гэжэ Т. М. Михайлов һанамжалаа.

Эрхүүгэй областьдо ажаһуудаг буряадуудта түрэл хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн номууд хүрэнэгүй. Тиимэһээ Буряадай АССР-эй номой хэблэлые областьнууд хоорондын эрхэтэй болгожо, хүдэлмэрилэгшэдэйнь, хэблэдэг номойнь тоо нэмэхэ хэрэгтэй гэжэ үнинэй эрдэмтэ, буряад арадай аман зохёол шэнжэлэгшэ **Р. А. Шерхунаев** дурадхаа. «Восточно-Сибирская правда», Эрхүүгэй уран зохёолшодой эмхи, тэрэнэй хэблэдэг альманах буряадуудта бага анхарал хандуулдаг. Эрхүү хотодо М. Н. Ербановай, А. А. Бальбуровай, М. Н. Хангаловай болон бусад элитэ буряадуудай ажал ябуулгатай холбоотой газарнууд олон. Тэндэнь дурасхаалай самбарнуудые хадаха хэрэгтэй гэжэ үндэр наһатай эрдэмтэ мэдүүлбэ. Мүн Эрхүүдэ ерэһэн буряадуудай орохо гостиница, нээгээ һаа, зохид байха һэн.

Хэдэхэн жэлэй урда тээ бидэнэр, буряадуудта, Эрхүү хотодо иигэжэ сугларaад, хөөрэлдэхэ тухай шэбшэхэньшье бэрхэтэй һэн гэжэ партиин Усть-Ордын окружкомой секретарь **Э. И. Багадаева** хэлэбэ. Бодожо үзэхөөр зүйлнүүд олон. Жэшээнь, Эрхүүгэй областьдо эрэшүүлэй дундуур наһаниинь 59 байгаа һаа, округто миил 53 болоно. Наймаанда гарадаг эд бараан, үзүүлэгдэдэг аша туһанууд дундуур хэмжээнһээ доошоо. Буряад зохёолшодой номуудые, буряад хүгжэм, дуунай буулгабаринуудые олохонь тон хүшэр.

Эрхүүгэй областьдо түрөөд, мүнөө Буряадай АССР-тэ ажаһуудаг бидэнэр түрэл нютагтаа ехэл үритэй зон гээшэбди гэжэ Буряадай эрдэмэй түбэй президиумэй түрүүлэгшын орлогшо **А. К. Тулохонов** хэлэбэ. Тиимэһээл Буряадай республика болон Усть-Ордын автономито округой хоорондо эрдэм, соёлой, спортын талаар сэхэ холбоонуудые түргэн тогтоожо, энэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубита оруулхаар бэлэн байнабди. Мүнөө Буряадай эрдэмэй түбтэ «Буряад орон» гэһэн энциклопедическэ справочник зохёогдожо байна. Иимэ энциклопединүүд Буряадай хоёр округуудташье байха ёһотой. Тэдэниие бэлдэлгэдэ хабаадаха аргатайбди. Эрдэм шэнжэлэлгын талаар ондоошье туһаламжа хэрэгтэй һаань, бидэ хамһалсахабди гэжэ тэрэ найдуулба.

Эрхүүгэй университедэй гуманитарна эрдэмэй отделениие даагша, доцент **В. В. Свинин** буряад хэлэн дээрэ шэнээр хэблэгдэдэг болоһон «Усть-Ордын үнэн» газетын хэһэгэй тоо нэмээхэ, үзэглэл, яряанай хэлэндэ һураха номуудые олоор гаргаха тухай хэлэбэ. Дэлхэйн литературын институдта (Москва) эрхүү буряадуудай дунда дэлгэрһэн «Гэсэрэй» түхэл янзануудые гурбан ботёор хэблэхэ тушаа хэлсээн туйлагдаанхай.

Буряад арад хэр угһаа уран бэлигэй хүсэндэ ехээр шүтэдэг, «домогшо хүн добуун дээрэ, ульгэршэ хүн олбог дээрэ» гэхэшэлэн хэлэдэг байгаа гэжэ Эрхүүгэй университедэй профессор, арадай аман зохёол шэнжэлдэг мэдээжэ эрдэмтэ **Н. О. Шаракшинова** һануулба. Урданайхидал, бэлиг түгэлдэр, гайхамшагта ульгэршэд, дуушад үгы болоо юм ааб даа. Гэбэшье ехэ баялигайнгаа багаханшье хубиие һэргээжэ, мүнөө үеын зондо, илангаяа залуушуулда хүргэхэ гээшэ манай уялга гэжэ профессор тобшолбо.

Эрхүү буряадуудай доройтолго үнинһөө эхилээ юм гэжэ уран зохёолшо **Н. А. Матханова** үгынгөө эхиндэ тэмдэглэбэ. Урдань партиин окружкомой секретарь байһан нэгэ хүн залуу буряадуудта түрэл хэлэеэ шудалхань үлүү гэжэ идхадаг һэн. Тиигээдшье олон жэл соо окружкомой секретарьнараар областиин ондоо районуудһаа эльгээгдэһэн «партийна номенклатурын табидаһанууд» хүдэлдэг байгаа. Тэдээндэ мяха, һүнэй түсэб дүүргээл һаа, буряад арадай хүгжэлтэ хэрэгтэй бэшэ байгаа. Дээрэһэнь заал һаа харгалзажа, заһажа, заларуулжа байха дүү хүбүүн гэжэ буряадууд мүнөөшье хүрэтэр тоологдоһоор.

Партиин обкомдо буряад зоной ажабайдалай асуудалнуудые эрхилдэг нэгэшье инспектор байдаг һаа, һайн бэлэй. Обкомой үзэл сурталай таһаг буряадуудта анхарал хандуулдаггүй. Мүнөөдэрэй конференцишье олониитын үүсхэлээр үнгэржэ байна. Ямаршье талбаринда хүдэлхэ аргатай бэлигтэй бэрхэ, эрдэм шадабаритай буряадуудай дундаһаа олонхинь дээшээ хүсэд ургажа юундэ биранагүйб гэжэ уран зохёолшо һураад, тэдэнэр ёһоор тоогдоногүй, сэгнэгдэнэгүй, дээшээ дэбжүүлэгдэнэгүй гэжэ өөрөө харюусаба.

Эрхүү хотодо ондо ондоо бурхан шажанай церковь, мечеть, синагога, баптистнуудай мүргэлэй байшангууд бии. Имагтал нютагай үндэһэн зондо нэгэшье дасан үгы гэжэ үгэ хэлэгшэ голхорбо. Буряадай АССР-эй болон Эрхүүгэй областиин уран зохёолшодой дунда харилсаан үгы.

Узбекистанай, холын бусад республикануудай үдэрнүүд боложол байдаг, харин хүршэ хүбөө ажаһуудаг аад, Буряадай соёлой үдэрнүүдэй Эрхүүгэй областьдо болодоггүйнь гайхалтай.

Түгэсхэлдөө уран зохёолшо хэдэн дурадхалнуудые оруулба. Эрхүүгэй телевидениидэ һарадаа нэгэ дахин 30 минутын дамжуулга, радиодо неделидээ нэгэ дахин 10-һаа 30 минута хүрэтэр дамжуулгануудые буряад хэлэн дээрэ эмхидхэхэ. Буряадай соёлой түб онсо бэлигтэй эрдэмтэдтэ, зохёохы ажалтанда, студентнэртэ шангуудые, стипендинүүдые тогтоохо ёһотой. Тус конференциин боложо байгаа хүгжэмэй комедиин театрай хуушан байшангай хоёрдохи дабхарай хамһабариин байранууд хооһон байна. Тэдэниие Буряадай соёлой түбтэ дамжуулха арга бэдэрхэ байгаа.

Буряадай элитэ эрдэмтэдэй нэгэн Гомбожап Цыбиков Эрхүүгэй университедтэ нэгэ үе профессорээр хүдэлһэн юм гэжэ Агын хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейн директор **Ж. Д. Доржиев** һануулба. Теэд энээн тухайнь дурасхаалай самбар бии гээшэ гү гэжэ асуухада, ... дуулдаба. Мүн ... Сибириин ... Цыбиков тухай ... байгаа юм ... миил 10 мянган ...

...лагдана. Энээниие ... га хүрэтэр ... емнэй областиин ... зургаануудта ... үгэ хэлэгшэ захиба.

Тус конференци ... дуудай «дүрбэлэ... гэжэ нэрлэгдэһэн ... оной түлөөлэгшэ, КПСС... хоной райкомой ... таһагые даагша К. Н. ... үгэ үгтэнэ. Буряад ... дуразраа ... зүбшөөнэгүйб гэжэ ... Уялгата байха ёһотой ... шөөз районойгоо ... гэршэлхэб.

52 жэлэй саана ... ниие Буряадай АССР... ли бусаар таһалаад ... дыншье округто ... областьдо дамжуул... ажаһуудаг зонойнь ... олониинь буряаду... Мүнөө 52 процент ... Үнгэрһэн 52 жэл ... соёл, хэлэмнай ... хуу һүнэн үгы болоо... һаа загаһашалжа, ... байһан омолиһоо... һалгааха гэһэн ... еб хэнэ. Ойхоной ... һанай түлөө хэн ... лэ бэшэгээ һэргэ... хэн һаад табихаб...

Нютагай зоной ... дэрэлыень һүнөөжэ ... юмбибди. Энээнэй ... ууган түрэл һулдэ ... һэргээжэ шадаал ... Нохоев уряалаа, ... буряад номуудые, ... ульгэрнүүдэй ... дые олохогүй. Буряа... аман зохёолоор ... Ямар жэшээ дээрэ ... нөө түрэл нютагтаа, ... ёлдоо дуратайгаар ... хэ гээшэбди гэжэ ... дөө тэрэ асууба.

КПСС-эй Буряадай ... секретарь Л. Ч. Ним... ряадай автономито ... ругтой Буряадай АССР ... рилсаануудай ... хүгжөөгдэхэ тухай ... бэ. Соёлой талаар ... нуудые эрхилхын ... эй арадай уран ... Д. Дугаров түрүү... национно совет ... Түрүүлэгшэнь, ... дэй гэшүүн, республ... атральна ажал ... холбооной правлени... лэгшэ М. Х. Жал... конференцидэ хабаа... лой талаар округу... республикын харил... юрэнхыдөө, буряадай ... һэргэн хүгжөөлтэдэ ... гэмжэ, дэмжэлгэ ... сал һайн дуранай ... гажа, энэ талаар ... байдалые зэһэхын ... жэ обкомой секретарь ... тэмдэглээ. Усть-Орды... буряад номуудай ... һайн мэдэнэбди. ... муудые эльгээхэ гэжэ ... хобди.

Буряадай багшана... тудай дэргэдэ округ... гээхээр буряад хэлэ... нарай тусхай ... дэхэ гэжэ хараалагдаа... дай АССР-эй соёлой ... дые Эрхүүгэй обла... гэргэхэ тухай хэлсэ... та баталхабди гэжэ ... гээд Л. Ч. Нимаев...

Буряадай АССР-эй ... соёлой түбэй түрүү... **Шаблин** философиин ... кандидат И. С. Урбан... зураагша Б. Т. Тайсаев ... зохёоһон буряад соё... жэлтын эрдэмэй ... раз бодолой зарим ... тэй делегадуудые ...

Тэрэшэлэн Шэтын об... комой хойто зүгэй ... болон нацинууд хоор... рилсаануудай сектор... **Г. Ж. Жамсаранов**, ... профессор А. М. ... Эрхүүгэй багшанарай ... дай багша А. Г. Зыб... шэд үгэ хэлээ.

Эрхүүгэй областиин ... соёлой түбэй коорди... совет һунгагдаба. Түрүү... философиин эрдэмэй ... **В. Х. Харнохоев** ... роор Зүүн Сибириин ... түбэй хүдэлмэрилэгшэ, ... эрдэмэй кандидат В. Б. ... **нов** болон СССР-эй АН ... бириин отделениин ... институдай хүдэлмэри... геолого-минералогическ... дэмэй кандидат А. ... гэгшэд баталагдаа. ... лэй хүдэлмэри эрхил... Буряадай соёлой түбэй ... тор болон хоёр методи... жомынь томилогдоо юм.

Конференци Буряадай ... ро болон Баледэй ... хим дуушадай ... цертээр түгэсөө. Оло... дэниие шагнаашье һаа ... мүрэн шадар Эрхүү ... гэн дунда дуулажа ... һанаад, омогорхооб. ... басаган Галина Ма... цертые эхилээд, Вячесла... жинимаев, Галина Шой... ва гэгшэд үргэлжэлүүл... Базарсадаев түгэсөө ... та тааруулаагүй юм ... бэшье Буряад оронойн ... ли болохо Усть-Орды... Агын автономито окр... Буряадай республика... һан түлөөлэгшэд энэ ... дэ тэгшэ һайханаар ... харагшадые одоошье ... лаа.

Мүн баруун, зүүн, ... да буряадууд гэжэ ... илгархаа болёод, ... буряад яһатан байһан... рээл гэжэ уран зохёол... ли Афанасьевна Ма... хэлэһэн үгэнүүд, ... нэйнь энэ бодолые ... делегадуудэй ... сэдьхэлдэм бүтөөр ...

Н. БАДМАРИНЧ...
манай тусхай ...

БАРИҺАН ХИЛЭЭМЭНЬ АМТАТАЙ

Нютагай хилээмэ баригшадай продукци хүн зондо ехэ һайшаагдадаг. Амтатай хилээмэ өөһэдөө гэртээ баридаг хүдөөгэйхидшье дуратайгаар худалдан абадаг.

Хүдэри-Сомокой пекарниие даагша Г. А. Филиппов хөөрэнэ:

— Нёдондо һэльбэн шэнэдхэлгэ үнгэргөөбди. Гол оньһон түхеэрэлгэ һэлгээбди. Хилээмэ мүнөөнэйхиһөө 2 дахин ехээр бариха аргатайбди. Теэд хүн зомнай үсөөн, хэндэ худалдахабибди.

Коллективтэ залуушуул олон. Наһаараа залуушье һаа, М. Д. Бабуева ветеран гэжэ тоологдодог юм.

1978 ондо Мария Дулмаевна эндэ хүдэлхэеэ ерээ һэн. Энэ хугасаада хоорондоо харилсаата бүхы мэргэжэл шудалаа. Хүдэриин райпогой хүтэлбэрилэгшэд шадабаритай бэрхэ М. Д. Бабуевае нэгэнтэ бэшэ урмашуулһан, шагнал барюулһан байха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. Д. Бабуева.

Е. СУРМАЧАЙ фото.

Хабарай тарилга-90

ОМОГОРХОМООР ХҮДЭЛНЭ

Үдэрэй үнгэрхэ бүри Бэшүүрэй районой Бодонгуудай совхоздо тарилгын хүдэлмэри эршэдэһээр. Гол түлэб үхэр мал түлжүүлжэ, шахан таргалуулдаг энэ ажахыда арендна подрядай гуримаар хүдэлдэг тракторно-таряан ажалай нэгэ звено тарилгаяа эхилэнхэй юм. Звенодо «Т-150» түхэлэй 12, «ДТ-75» түхэлэй 10, «МТЗ-80» түхэлэй 6 трактор хүдэлгэгдэнэ. Звенодо Амагалантын, Аягын, Хонхолын 4470 гектар таряалан, 480 гектар сабшалан даалгагданхай. Түсэбэй ёһоор звеногой гэшүүд эндэһээ хамта дээрээ 700 мянган түхэригэй продукци абаха ёһотой юм. Энэ жэлэй эхинһээ хойшо 70 мянган түхэриг гаргашалагдаад байна. Гол гаргашань техникэеэ заһабарилгада, түлишэ, түрхихэ тоһоной хэрэгсэлнүүдые, минеральна үтэгжүүлгэ худалдан абалгада, салин хүлһэндэ хэгдэнэ.

Хабарай тарилгада бүхы техникээ саг болзортонь, эрхим шанартайгаар бэлэдхэһэнэй ашаар эдэ үдэрнүүдтэ ажалынь урагшатай. Үбэлдөө таряалан, сабшалан дээрэ наг шэбхэ ехээр зөөгдөө. 100 гектар сашбалангаа, 100 гектар таряаландаа минеральна үтэгжүүлгэ оруулаа. Апрелиин 5-һаа эхилжэ газараа уһалжа захалһан байна. Мүнөө үедэ 1500 гектар таряалан үндалуулагдаа. 850 гектарта культиваци, борнойлго хэгдэбэ, 200 гектар газар хахалагдаа.

Совхозой механизаторнууд район соогоо түрүүлэн эртын ороһото ургамалнуудые тарижа дүүргэбэ. 857 гектарта шэниисэ, 150 гектарта сенажда хэрэглэгдэхэ ургамал таригдаба. Гадна 480 гектар сабшалан нэгэ дахин уһалагдаа. Тарилгын шанар һайн. Ургаха талаар шадалтай һайн, нэгэдэхи сортын таряанай үрэһэн таригдаад, полиин нюруу жэгдэлэгдэһэн байна. Тэжээлэй ургамал хэдэн болзорто таригдаха юм. Жэшээнь, түрүүшээр дарагдаха сенажай горох-шэниисэ-обёосой холисо мүнөө таригдаад байна. Хэдэн үдэрһөө обёосой тарилга захалха. Тиигээд удаадахи ээлжээндэ хэрэглэгдэхэ ургамал таригдаха юм. Олон болзорто тэжээлэй ургамалай тарилга хэхэдэ, илангаяа сенажай шанар хэзээдэшье эрхим, шэмэтэй байдаг. Мүн ногооной шэмэ шанар доошолногүй бшуу. Энээнһээ гадна олон жэлэй донник нёдондо эндэ таригдаһан юм. Тэрэ мүнөө жэл түрүүшынхиеэ хуряагдаха байна.

— Юу хэлэхэб, звеногоймнай гэшүүд эбтэй, эршэтэйгээр хүдэлжэ байна. Ажалаа урид хараалагдаһан графигай ёһоор ябуулнабди. Звеногой бүхы гэшүүд үдэрэйнгөө нормо дүүргэнэ. Жэшээлхэдэ, һүүлэй 5 үдэрэй дүн сосголходо, «Т-150» тракторта хүдэлдэг Алдар Базаров Василий Раднаев хоёр культиваци хэхэдээ, даабаряа 136 процентээр, тарилга дээрэ Владимир Санжиев, Сергей Музулев, Борис Дашиев, Жаргал Лодоев гэгшэд нормоёо 120—129 процентээр дүүргэһэн байгаа. Энэ жэл Совет Армиин зэргэһээ табигдажа ерэһэн Михаил Молчанов газар жэгдэлхэдээ, үдэрэйнгөө даабариие 194 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Дүршэлтэй механизаторнууд Валерий Цырендоржиев, Василий Мытыпов, Аюша Базаров болон бусад эршэтэйгээр хүдэлнэ,— гэжэ звеное хүтэлбэрилэгшэ агроном Бато Дугарович Доржиев омогорхон хөөрэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ совхозой Залаатын үргэн таряалан дээрэ звеногой бүхы техникын хүдэлжэ байхыень харахада, омогорхомоор байгаа һэн.

М. ГОНЧИКОВ,
манай корр.

СОШОРДОМО ДОХЁО

ЭМХИГҮЙ АЖАЛАЙ ХОЙШОЛОН

Энэ жэлэй эхинһээ Хоринн районой Анаагай совхозой ниитын адууһа мал олоор гарзалаа. Дүрбэн һарын туршада гэхэ гү, али 1990 оной майн нэгэнэй байдалаар хамта дээрээ 46 үхэр мал, тэрэ тоодо аяар 20 тугал гарзада ороо. Гансахан апрель һарын хугасаада эндэ 6 тугал гарзалаа.

Тус ажахыда үбэлжэлгын эхинһээ 941 хонин үхөө. Тэрэ тоодо 451 хурьган гарзалаа. Үнгэрэгшэ һарада 177 хурьган, 307 хонин гарзалаа.

Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулбал, мүнөө жэлдэ 485 хонин, 17 үхэр ехээр гээлтэ хоролтодо оробо.

Энэ ажахын Онинoборскын отделенидэ хонишодойнь хүдэлмэриин муугаар эмхидхэгдэһэнһээ боложо, апрель һарада хони, хурьгад тон олоор гээлтэдэ ороһон байна. Эндэхи ахалагша хонишод М. Куштуков, Н. Мядереш, А. Доржиев, Н. Климентьев гэгшэдэй отарануудта хонидынь илангаяа олоор гарзалаа.

Зэргэлжэ үбэлжэдэг Н. Климентьевэй эхэ хонидой отарада урдандаа Михаил Чумаков хүдэлжэ байһан юм. Тэрэнэй ахалагша хонишоноор ажаллажа байхада, һурэгынь тэнхээ тамиртай бэлэй. Үнгэрэгшэ намарай налгайхан үедэ совхозой ахамад зоотехник О. И. Амагыровтай Михаил Чумаковой отарада ерэжэ, ажал хэрэгээрнь һонирхоо һэмди.

— Энэ нүхэрнай бэрхэ хонишон боложо ябана. Хүдэлмэридөө нарин нягтаар хандадаг хүн. Эрилтэтэй. Хэхэ ажалаа эсэстэнь хүргэхөөр оролдодог,— гэжэ ахамад зоотехник Амагыров хонишон Чумаков тухай магтан хэлээ бэлэй.

Зарим нютагта эрилтэтэй, урагшаа һанаатай хүнүүдтэ дурагүйгөөр хандаха ушар үзэгдэдэг. Ахалагша хонишон М. Чумаков эрхилэгшын ажалдаа халирхайгаар хандадаг, архи уунхай, хэлэһэн үгэеэ дүүргэдэггүй тухай нюргандань бэшэ, кюуртэнь, мүн районһоо ерэһэн мэргэжэлтэдтэ сэхэ хэлэһэн байгаа.

Хонишоной гомдолые дууланһан отделениие эрхилэгшэ Л. А. Белоусов энэ хүниие бүри гасаалжа, Чумаковой отарада үбһэ хулһыень дутуу асаржа үгэдэг, хэрэгтэй тэжээлээрнь саг соонь хангахала болиһон байгаа. Хүндэ байдалда ороһон хонишон үнишье болонгүй мэдүүлгэ бэшээд, хүршэ «Георгиевский» совхоздо хүдэлхэеэ ошобо. Мүнөө тэрэ Ашангын фермэдэ һаалишан болоод ажаллажа ябана. Тэндээ һайнаар хүдэлнэ. Сүүдхэдэ үнеэн бүриһөө 8 килограмһаа бага бэшэ һү һаана.

Чумаковой ошоходо, отарыень Николай Климентьевтэ даалгажа үгэбэ. Тэрэнь залхуу, архинша, тэрэ мүртөө хулиган ааша гаргадаг, шууяа татадаг хүн байшоо. Архинша ээзтэй хонид, хурьгадынь хэдэн үдэртэ хооһоор байгаа гээшэ ааб даа. Эдеэлээгүй хонидынь түргэн муудажа, олоор гарзалжа захалаа.

Гэртээ шууяа татаһан, һамгаяа сохиһон Н. Климентьев мүнөө мүрдэлгын газарта абсашагдаад байна. Зүгөөр абтаһан хурьгадайнгаа хахадыень, мүн эхэ хонидоо олоор гарзалуулһанай түлөө харюусалгада хабаадуулагдаха байһаниинь үшөө мэдэгдээгүй.

Майн эхээр ахамад зоотехник Амагыров, ахамад ветеринарна врач Банаев гэгшэдһээ асуухадамни, ахалагша хонишон Климентьевэй отарадахи гарза хоролтыень бусаалгаха тухай прокуратурада, милицидэ мэдүүлээгүй байба.

Энэ жэлэй эхинһээ Анаагай совхоздо дүн хамтадаа аяар 52 мянган түхэригэй үнэ сэнтэй адууһа мал гарзалһан байна.

Совхозой ахамад мэргэжэлтэд элирүүлэгдэһэн дутуу дундануудаа усадхахаар зохихо хэмжээ абанагүй. Ажахын директор Н. И. Куприянов энээндэ хангалтагүйгөөр хандана.

Директорэй хүдэлмэридэ дайралдаһан дутагдалнуудые усадхаха, тэрээндэ туһаламжа үзүүлхэ талаар районой агропромышленна нэгэдэлэй зүгһөө зохихо хэмжээнүүд абтанагүй.

Саашадаа иигэжэ хүдэлхэ болоо һаа, Анаагай совхозой ниитын адууһа малай гарза хоролто үшөөл үргэдэхөөр хэбэртэй. Энэ ажахын хоёрдохи, нэгэдэхи отделенинүүдэй отара, гүүртэнүүдтэ үбһэ, һолоомониинь, холимог тэжээлынь үни дууһанхай.

Эндэхи Буламай, Онинoборскын фермэдэ һаалишадай хүдэлмэри муугаар эмхидхэгдэнхэй. Һү һаажа гүрэндэ тушааха хахад жэлэй даабари яашье дүүргэгдэхэгүй.

Энэ фермэнүүдтэ нарай тугалнуудай харууһан муугаар эмхидхэгдэнхэй.

Ойрын сагта эрид хэмжээнүүдые абаагүй һаань, Анаагай совхозой гүүртэ, отара, фермэдэ адууһа малай гарзалха ушар зогсохогүй. Эндэхи дутагдалнуудые дары усадхахын тула бодото хэмжээнүүдые абаха саг тулажа ерээ.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

«Манай үеын хүн» конкурсдо ерэһэн очерк

ЗОН СООГОО ЗОЛТОЙ

һан дээрэ нэрэеэ гулгуулжа үзөөгүй Радна хүбүүн бусадтай суг хуушан монгол хэлэ, мүн шэнэ алфавит шудалжа, эхин түрүүшын мэдэсэтэй болоо бэлэй.

Арбаад хүбүүд, басагадһаа бүридэһэн Алаашын комсомолой ячейкые 1926 онһоо тэрэ ударидаһан юм. «Үбшэн хамшаг тиихэдэ тараад байгаа. Гэр, газаагүй ариг сэбэрэй түлөө бултые хабаадуулаабди. Ядуу байдалтай, наһатай зондо арса, түһо абаашажа, гар үзүүрэй хүбсаһа урлажа үгэдэг һэмди. Эдэбхи гэшүүдэмнай һабаһаа халяа һааб даа. Ажал хэрэг һаа — захадань гаратар, ёохор наадан һаа — үүрэй сайтар», — гэжэ ветеран дурсана.

Элдэб олон тушаал, элдэб олон үйлэдбэри Р. С. Бубеев наһан соогоо үзэһэн, аргагүй ехэ дүй дүршэлтэй болоһон юм. Лугшахаан нютагта арһа элдэдэг заводой мастераар хүдэлөө һэн. Малай арһа элдэжэ, мориной хазаар, эмээл хэхэ, гуталнуудые оёхо материалаар энэ завод колхозуудые хангадаг байгаа. Ажахын хэрэгтэ абьяас шуналтай ту-

ладань Хяагтын батрагуудай һургуулида эльгээһэн юм. Удаань Ленинград хотын хойто зүгэй арадуудай институтда 10 һара соо һураа. Агнуури, худалдаа наймаа эрхилхэ талаар хэшээлнүүд болодог байгаа. Тэндэһээ бусажа, Улан

нютагта избачаар томилогдоходоо урданайхиһаа һураггүй ехэ мэдэсэтэй, ойлгуулламжа ябуулхадаа, анханайхиһаа шадамар болоһоноо ойлгоо һэн.

Хэды солгёон, зүрхэ сэдьхэл доһолгомо үе һэм! Шэнэ сагай амисхаалда, хэрэгүүдтэ дашууранги, шунанги үе бэлэй. Удаан сагай нойрһоо һэриһэндэл олоной бэлиг талаан ургы сэсэгтэл задараа. Хоца Намсараевай зохёолнуудай удхаар һүнеэ һүнилэн зүжэг табижа жаргадаг хаһа мартагдаха аал? Алсагар

Мархайн ролиие Радна Бубеев илангаяа шадамараар гүйсэдхэдэг байһан юм.

1931 онһоо КПСС-эй гэшүүн Р. С. Бубеевые удангүй Байгалай леспромхозой парторгоор зууршалһан юм. «Мүнөөнэйм уялга һанаандам тааруу. Эндээ үлэхыем зүбшөөгыт», — гэжэ избачай хэлэхэдэ, партиин райкомдо хөөрэлдэхэшье забдынь үгөөгүй. «Бэе бэеэ гүйжа байха аргамнай үгы. Ерээдүйдэ, сагай дэлгэртэ нигэжэ байхада хамаагүй болохо ааб. Партийна билед-тээ хахасаха гээгүй һаа, модошодой үйлэдбэри үргэлсэхэ болоот». Адамова һууринда модоной участогта хүдэлхэдэнь, Баргажан, Хурамхаанай зон моритойгоо ерэжэ, модо бэлэдхэлсэдэг байһан юм. Хүшэр һэн. Бултанай һанаа, зориг дүнгэхэ, зоригжуулхань амар бэшэ байгаа. Суута стахановецуудай хүдэлөөнэй дэлгэрһэншье һаа, ойлгууламжа хэхэ гэшэ хойшолуулашагүй байгаа. Өөрөө адлихан ажаллажа, жэшээ харуулаагүйдэ бүтэсэгүй һэн. 1936 ондо нүхэр Бубеев Могойтын МТС-ые байгуулалсаһан габьяатай. Н. С. Телятниковтай

хоюулан нэгэ мориёо андалдажа байжа ябаад, МТС-эй һууриниие табилсаһан юм.

Радна Сагалаевичай намтарай ямаршье хуудаһа ираа һаа, дээгүүр һанаата зарим даргинартай адли бэшэ байгаа гэжэ ойлгохот. Буурал сагаан

толгойтой, һонор хурса ухаагаа мүнөө болотор табяагүй энэ хүн тухай эльгэн һайхан үгэнүүдые лаблан дуулаха гээ һаа, нютаг нугынь үбгэд, хүгшэдтэ хандаарайт.

НАЙДАЛАЙ ҮГЭНҮҮД

Хаана гээгдэл, хаана хойнотолго, оhол болоноб — тиимшэнь лэ Бархан нютагай урагшаа һанаатай хүбүүе эльгээдэг һэн. Энэшье удаа тиимэ байгаа. Шэрүүн хатуу жэлдэ —1937 ондо Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Будаев, «хара хирээгэй» хаягалаанда хардагдажа, сүлэгдөө һэн. Нютагайхид ажахынгаа, өөһэдынгөө хуби заяан тухай һанаата болонхой, тээлмэрдэнхэй бэлэй. «Радна бидэнээ ударида. Өөрын хүн хадаш шамдаа найданабди», — гээ бэлэй.

Эдэ үгэнүүдые тэрэ бухэли наһан соогоо сэдьхэлдээ бөөмэйлжэ ябадаг юм. Бэрхэтэй сагта эдэ үгэнүүд ухаандань соностожо, уруу дуруу һаань — үргэдэг, алдуу эндүүтэй һаань — һэшхэлыень һэргээдэг шэдитэй бэлэй.

Энэл жэлдээ Кировэй нэрэмжэтэ колхоз урданайхиһаа ехэ ороохо таряа хуряажа, колхознигуудай урма бадарааһан юм. Теэд удангүй Р. С. Бубеев бэлэдхэлэй конторые эрхилэгшээр томилогдоо. Үхэр мал гүрэндэ тушааха хүдэлмэри һэргээхэ ёһотой байгаа. Шэнэ даабарияа ульгамаар бэелүүлжэ, энэ ажал ямар хэмжээндэ ябуулжа боломоор гэшэб гэжэ ёһотойл ульгэр жэшээ харуулаа бэлэй. Удаань Хилганын колхозой ажал, хэрэгүүдые һайжаруулаа, Уланда түрүүшын сельпо байгуулаа.

Тиигэһээршье һүрөөтэ 1941 он наяржа, дайн сэрэгтэ мордоо һэн. Ажахын талаар онсо дүршэлыень хараада абажа, инженерно-техническэ сэрэгүүдэй интендантска албанда абаа һэн. Хатуухан албан байгаа даа, сэхэ байлдаанда ороогүйш һаа, ходол аюул тодхор доро, аргагүй ехэ харюусалга бэе дээрээ даажа ябаха. «Эдеэ хоол баряагүй сэрэгшэндэ юун

тэнхээ тамир байхаб даа... Немецүүд энээниие һайн ойлгодог, хангалгын, эдеэ хоолой пунктнуудые бомбодохоо бэдэрхэ. Онсо тиимэ даабаритайшье ниидэдэг байгаа. Хэрбээ даалгагдаһан хэрэгтээ бираагүй, гарзатаа һаамнай,

хэһээлтэнь өөрсэхэн һэн ааб даа. Халирхайшаг зариман энэ ушарһаа ами наһантаяаш хахасаһан байха, — гэжэ Радна Сагалаевич хөөрэдэг юм.

Албаяа жэншэдгүй хэжэ, Илалта шэрээлсэжэ ябаһан сэрэгшэн, аяар холын Баргажан нютагаа, буряад хэлэндэ тордиһогүй һураһан, бултанда хүндэтэй инаг хайрата нүхэрөө — Александра Кондратьевнае, үхибүүдээ зүрхэеэ шэмшэрүүлэн һанаха. «Ерэһэн зониие аргалаад байнаб. Айлнуудаар ябажа һая хөөрэлдөөб. Медпункт соомнай дулаан. Хоёр үнеэгээ һаагаад лэ байнабди. Үхибүүднай шамая һанашанхай. Наадан соогоо ходол дурдаха юм... Һайн зүн, һайн тэмдэг. Бэеэ гамнажа ябэ. Шинии Шура» — иимэ удхатай бэшэгүүдэй ерэхэдэ, аза золтой һаа, амиды бусаһайб даа гээд шэбшэхэ. Айл зоной найдалаа мэдүүлһэн үгэнүүд һанагдажа, үдэр бүриингөө ажахын хэрэгүүдтэ орохо дурань эжэлүүдгүй хүрэхэ.

АРЬБАН ҮРЭЖЭЛТЭ ЖЭЛ

Хүсэлынь хүсэд бэелээ. 1945 ондо Кировэй нэрэмжэтэ колхоздоо бусаа.

Дайнай шэмэрүүн амисхаалаар хайрагдаһан тэдэ жэлнүүдтэ эдирхэн хэһадаа ябаһан Буряадай журналистнуудай эмхиин ветеран Б. Т. Цыремпилов иигэжэ дурсана: «Радна Сагалаевичай аали задагай ябахыень огто хараагүйб. Хурдан мори унаад лэ, ашархай-ташархай гүйлгэхэ... Үдэ багта мориёо һэлгэдэг байһан юм. Намарай халуун наран доро хажуураар таряа хадажа бухаллахабди. Хатаһан һолоомон сарбууом галдаха даа, мүртэй хүбсаһан тиихэдэ байһан бэшэ. «Сагалаевич саашалаа хэбэртэй. Ами абая» — гээд, саг зуура налайха гэхэдэш, дүтын добоһоо дурамбайданхай, наашаа хиидэхэ даа. Һаруул һүнинүүдтэ амар заяа үзүүлхэгүй. Һарын туяа доро хүдэлэгшэ бэлэйбди. Өөреэш унтахагүй, хүниие унтуулхагүй. Зургаа-долоон хүбүүдээ тэмдэглэжэ, «Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үе-

дэ шэн габьяата ажалай түлөө» медаляар шагнахые зууршалһан юм. Иигэжэ арбан табатайдаа гүрэнэй хайра шагналда хүртөө һэмди. Түрүүлэгшэмнай юрэл хашаад, хүдэлгөөд байгаа гэжэ һаналтагүй, эгээл түрүүшээр колхознигуудайнгаа

һуудал байдалда анхардаг һэн. Мүнгэндэнь нэмэлтэ болгон, ороохо, тоһо, мяха үгэлсэдэг һэн».

Арьбан ургасын абтахада, урмашуулхадашье аятай ха юм. 1947 ондо тарялангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 20, зарим участогуудһаа 40 центнер ороохон абтаа. Колхознигуудай баатарлиг ажал үндэрөөр сэгнэгдөө. Бригадир Р. Эрдынеевтэ, звеньевой С. Чойроповто, мүн түрүүлэгшэдэ өөртэнь 1948 ондо Социалис Ажалай Геройн үндэр нэрэ зэргэ олгогдожо, олон таряашад орден, медальнуудта хүртэһэн юм. Бригадир Т. Б. Базаров Ленинэй ордоноор шагнагдаа һэн.

АЗА ТАЛААН БУРУУТАА ҺЭН ГҮ!

Табяад онуудта Баянгол нютагта Калининай ба Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозууд нэгэдхэгдэжэ, Р. С. Бубеев заншаһан ёһоороо түрүүлэгшын тушаалда дурадхагдаһан байна.

— Колхознигуудай ажалайнь түлөөһэн — үдэрэй 300 грамм талхан угаа бирагүй һэн. 80 мянган түхэриг налогоо түлөөгүй һуугаал даа. Тиимэһээл ажахые олзо оршотой болгожо, хүн зоноо садхааха гэжэ оролдоо һэм, — гэнэ Радна Сагалаевич.

Табан жэлэй хугасаада энэ ажахы республикын түрүү колхоз-миллионер болоһон юм. ВДНХ-да хабаадаха эрхэдэ хүртэжэ, кино-түхеэрэлгээр шагнагдаа бэлэй.

Гэбэшье байгуулха, бүтээхэ эрмэлзэлтэй энэ хүниие бүдэрүүлхэ, торгоохо гэһэн хара һанаатан харгыдань ушараа. Зунай огторгойдо жаргаһан нарые хара бөөм үүлэнэй халхалһантай гү, али аршаан ундата горхондо хаалта табиһантай адли һэн гү — мүнөөшье болотор сэдьхэлэй хүндүүлхэй үбшэн эдэгээгүй... Үндэр наһатайб, үнэн үгэеэ, үнэн ябадалаа хөөрэхыем хэн буруушаахаб гэнэ ветеран.

— Хүдөөдэ мүнөө иимэ абьяастан бии гү, үгы гү — мэдэнэгүйб. Нютагайхид Радна Сагалаевичаа өөршэлһэншье, хүн-

дэлһэншье удхатайгаар Сагаалай гээд нэрлэдэг һэн. Ошоһон, ерэһэниинье харагдахагүй — морёор эндэш-тэндэш зурагас гэхэл даа. Хээрын һалхиндал түргэдүү, бүтээмсэр бэлэй. Конторододо һуухагүй. Райкомойхид тиихэдэнь дурагүйлхэхэ. Улаан-Үдэһөөшье, районһоошье ерэһэн дарганарай урда һаймһардаггүй, тэдэнһээ айжа абиртажа байдаггүй һэн, — гэжэ Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо барилгашадай, тарян ажалай бригадираар тэрэ үедэ хүдэлһэн О. М. Раднаев хөөрөө бэлэй.

— Зонойнгоошье, өөрынгөөшье урда сэбэр сэхэ һэшхэлтэй байгаа. Хойрог заншал сахижа, дээгүүр тушаалтанда эдихэ, ууха юумэ үгэнтүү түрүүлэгшэнэрэй бии байһые хэн ерсахаб? Сагалаевич тиимэ бэшэ һэн. Удангүй эрдэм номгүй гэжэ тэрэниие хашажа гараһан юм. Миллионер-колхозой бэлэн дээрэ энэ колхозой парторгоор жэл тухайда хүдэлһэн Гомбо Цыденов морилон буужа, түрүүлэгшээр томилогдоо. Бубеевэй хара хүлһөөрөө түйлаһан амжалтань ондоо хүнэй габьяа мэтэ болоо һэн. Теэд тойроод улад хуу хаража, хуу мэдэжэ байгаа юм ааб даа. Аһан һахы Сагалаевичаа хамгаалаа, теэд үрэ гараагүй. КПСС-эй обкомой, райкомой түлөөлэгшэд суглаа суур зарлаашьегүй, өөртэйнь һайса хөөрэлдөөшьегүй, шиидхэбэри абаһан юм. Захиралтазонхилолгын урдаһаа мүнөөшье тэмсэхэнь амаргүй ха юм, — гэжэ Б. Т. Цыремпилов бүри лаблан нэмээ һэн.

Кадрнууд тухай асуудал ямаршье сагта гол анхаралда байдаг. Буряадай областной партийна организациин ветерануудай кадрова политика тухай үүсхэһэн һаяын хөөрэлдөөн соо тон зүб, сэсэн мэргэн ажаглалтанууд бии. Имагтал дэгэд гоёор, зүрхэ шэмшэрүүлмээр дуугараашье һаа, үнэн хэрэг эрхилжэ шададаггүй, эрдэмтэй аад, мэдэсэеэ үйлэдбэритэй холбожо бирадаггүй толгойлогшодые хэдышье дурдамаар. Гэхэ зуура эрдэм номоор ялас гээшьегүй һаа, тэрээхэн дороо түрэлхиин бэлигтэй хүнүүдые сэгнэдэггүй ушар эндэ харагдаа бшуу.

ҮБГЭДЭЙ «АЛДУУ» ДАБТААД ЯАЛАЙ!..

Колхозно үйлэдбэриин ветерáнай социальна барилгада анхардаг байһанай хэдэн баримта дурдая. Тэрэнэй сэхэ дурадхал оролдолгоор Яаригтада магазин, Лугшахаанда амбулатори, Хилганада медпункт

нээгдээ бэлэй. Баянголдо больница үүдэеэ сэлээ. Эндэ врач Д. Ш. Ширеторова ехэ туһалһан байна. Зорино һууринда нефтебаза байгуулагдаа.

...Олониитын хэрэгтэ Радна Сагалаевич онсо һэдэбтэй һэн. Республикын Верховно Совэдэй депутат хоёр зарлалай туршада, арбан хоёр жэлдэ КПСС-эй обкомой гэшүүн ябаа. Эдэ бүгэдэнь хүндэтэ уялга бэшэ һэн. Олоной дунда худхаршоод нэгэтэшье ябаагүй, республикын зүблөөнүүдэй, конференцинүүдэй ендэрһээ үнэн зүбые байһан руунь хэлэхэеэ хэмшээрхэдэггүй бэлэй. Хуушанай коммунист хүнүүдые тушаал тушаалаарнь илгаха гээшые мэдэдэггүй нюур хаража хандажа болохо юм гэжэ тухайлдаггүй һэн.

«Горплодоовощторг» эмхи байгуулгада габьяатай байһанайнь түлөө...» — гээд, торгын директор В. Шухоновой гар табилгатай Хүндэлэлэй грамота уншанабди. Эндэшье — ажалайнгаа намтарай аһан һүүлшын эмхидэ Социалис Ажалай Герой магтаалтай, хүндэтэй һэн. Улаан-Үдэһөө түрэл район руугаа үрэ жэмэс, овощ эльгээдэг экспедитораар хүдэлөө.

Тобшолбол, тусхайта пенсионер Р. С. Бубеевэй ажабайдал хэзээдэшье, мүнөөшье түрэл тоонтотойгоо холбоотой юм. Он жэлнүүд ошоо, үри хүүгэд үдөө. Улаан-Үдэдэ болбосон түхэлтэй, аятай гэртэ түбхинөө. Гэбэшье үнгэрэн ошоһон үе соо үнэн сэхэ ажалай Үндэрые үзэһэнөө мартаагүй, зариманай зорюута һанаашалгаар дуратай хүдэлмэрээ орхиһон ушартаяа эбсээгүй зандаа. Энэ хадаа хара һанаанай гомдол бэшэ, харин сагаан сэдьхэлэй заримдаа булигдадаг байһые харуулһан баримта ха юм.

Үүргэ тушаалайнгаа зэргээр хүнүүдтэй харилсажа хүдэлдэг зон, залуушуул! Иимэ ехэ дүршэлтэй аха заханартай улаан нюураараа уулзажа хөөрэлдыт. «Радна Сагалаевич, амар мэндэ», — гээд гэртэнь ороо һаа, ном һудар соо бэшэгдэһэнһээ үлүү удхатай, үлүү сэнтэй юумэ мэдэжэ абахат. Али үбгэдэй «алдуу» дабтаад яалай гээд уралаа ухаансараар жэмылгэхэ гүт?

Гэбэ ябабашье, Р. С. Бубеев мэтэ зоной саг мүнөө мандаа. Энэ сагнай хубилган шэнэдхэлгын үе болоно ха юм.

Г. ДАШЕЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Р. С. Бубеев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Мүнөөдэр—В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Пионернүүдэй бүхэсоюзна эмхиин мүндэлһэн үдэр

бүхэсоюзна слёдто 4-дэхи нэймэн жэлэй һургуулиин 6-дахи классай һурагша Аня Леонова ошохо болобо.

Энээгээр Советскэ районой пионернүүдэй слёт дүүрээ һэн.

Мүнөөдэр—Пионернүүдэй бүхэсоюзна В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ эмхиин һайндэрэй үдэр Улаан-Үдэ хотымнай түбэй сэсэрлиг соо үхибүүд олооро сугларжа, элдэб концертнүүдые, нааданuудые эмхидхэхэ, дуу, хатарай концертнүүдые табиха юм. Тиихэдэ этнографическа музейдэ фольклорно коллективүүд үргэн ехэ концертээ үхибүүдтэ харуулха байна.

Д. ДАМБАЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: ярмаг дээрэ.

Д. АЛТАЕВАЙ фото.

«...ХҮҮГЭДЭЙ СААД БАРИЛГАДА ДАМЖУУЛХАБДИ»

Улаан-Үдын Советскэ районой пионернүүдэй байшанда энэ үдэр үглөөнһөө эхилжэ, улаахан галстугуудые зүүһэн хүбүүд, басагад олоороо суглараа һэн. Пионернүүд өөһэдынгөө һайндэрые угтана. Мүнөөдэр районно слёт болохонь гэшэ. Районой һургуули бүхэнэй пионернүүдэй эмхи өөһэдынгөө түлөөлэгшэдые энэ слёдто эльгээһэн байха юм.

Үглөөнэй 9 сагта слёдой нээлгэн болобо. Удаань пионернүүд секцинүүдээр хубааржа, үдэ болотор һуралсал үнгэргэгдөө һэн. «Ажабайдалаа һонин болгохын тула юун хэрэгтэйб?», «Үхибүүд ба ехэшүүл», «Пионерскэ экономикын хүгжэлтэ», «Пионернүүдэй районно эмхи үсэгэлдэр ба мүнөөдэр», «Пионернүүдэй эмхиин районно Советэй хүдэлмэри, түсэбүүд» гэһэн темэнүүдээр һонин хөөрэлдөөнүүд болоһон байна. Жэшээнь, «үхибүүд ба ехэшүүл» гэжэ темээр үнгэргэгдэһэн хэшээлдэ Советскэ районой пионернүүдэй байшангай директор Зинаида Борисовна Томская аха наһанай зониие, илангаяа дайнай, ажалай ветерануудые хүндэлхэ, тэдэндэ ходо туһалжа ябаха ёһотойт гэжэ үхибүүдтэ дахин һануулһан байна. Тэрэшэлэн эжы, абадаа гэрэйнгээ ажал хэхэдэнь хамһалсажа байхыяа бү мартагты гээ һэн.

Үдын хойно ярмаг үнгэргэгдэбэ. Пионернүүдэй байшандахи элдэб кружогой гэшүүд өөһэдынгөө хэһэн бүтээлнүүдые тагууд дээгүүр зэргэлүүлэн табижа, дуратайгаа шэлэжэ абахыень зондо дурадхаба. Жэшээнь, «Куклын театр» гэжэ кружогойхид үнгэ бүриин бүдэй үртэһөөр оёһон куклануудаа, амитадай дүрсэ бэенүүдые наймаалба. Энэ кружогой хүтэлбэрилэгшэ Любовь Александровна Спиридонова хөөрэнэ:

— Минии кружогто табяад үхибүүд ябадаг юм. Бидэ эдэ куклануудые оёхоһоо гадна багахан зүжэгүүдые бэлдэжэ табидаг зомди. Тиихэдээ өөһэдөө оёһон куклануудаа хэрэглэдэгбди. Һүүлэй үедэ табиһан зүжэгүүдээ нэрлэбэл, «Шара шэлэн шубуун» гэжэ хитад онтохон, «Хэнэй гэр һайн бэ?» гэхэ мэтэнүүд болоно. Энээнһээ гадна бидэ хүүгэдэй саадуудта нааданхайнуудые оёжо үгэдэгбди.

Оёһон куклануудаа наймаалжа байһан басагад кружогойнгоо ажал хүдэлмэри тухай дуратайгаар хөөрэжэ үгэбэ. 1-дэхи дунда һургуулиин 6-дахи классай һурагша Ира Пальчикова иигэжэ хөөрэбэ:

— Би энэ кружогто түрүүшынгээ жэл ябажа байбашье, яһала олон юумэндэ һураа б. Бидэ Любовь Александровнадаа ехэ дуратайбди. Тэрэ уран гартай, дулаахан үгэтэй багша юм.

Энэ кружогойхидой амжалтануудшье горитой. Түймэр сараха талаар темэдэ зорюулагдаһан бүтээлнүүдэй конкурсдо дээрэ нэрлэгдэгшэ һургуулиин һурагша Таня Вишняковагай оёһон бүтээлнүүд бүхэсоюзна конкурсдо хэруулагдаха эрхэдэ хүртэжэ, Москва эльгээгдэнхэй байна. Кружогой үшөө нэгэ гэшүүн — 9-дэхи дунда һургуулиин 6-дахиин һурагша Наташа Трифонова:

— Энэ ярмагһаа ороһон бүхы мүнгөө бидэ бэе муутай багашуулай хүүгэдэй саадай барилгада дамжуулхабди. Энээнһээ урда үнгэргэгдэһэн иимэ ярмагуудһаа ороһон мүнгөө Эб найрамдалай болон Хүүгэдэй жэсануудта дамжуулаа һэмди, — гэжэ омогтонгоор хэлэбэ.

Ярмагай һүүлээр уран һайханай концерт болоо һэн. Тэрэндэ слёдой делегадууд бултаа хабаадалсаа.

Ерэхэ намар «Артек» лагерьта болохо бүхэсоюзна слёдто делегат һунгагдаһан байна. Районой пионернүүдэй түлөөлэгшэдэй шиидхэһэнэй ёһоор,

«Джангарай» 550 жэлэй ойдо

ЭХИН ТҮҮРЭЭЛГЭҺЭЭ

(Түгэсхэл. Эхиниинь майн 17-ной номерто).

Аранзал зээрдын хурдан сагта,
Алтан байриин шара соохор элдын
Хурса сагта,
Өөрынгөө бэеын
Бага собго сагта
Түбиин дүрбэн хаанай
Дүшэн юһэн нютагай хүүхэниие голосд,
Наранай гараха одон хоёрой хоорондо
байдаг

Ном түгэс хаанай хүүхэн
Арбан зургаатай Агай Шабдалые
Абажа ерэһэниинь
Ямар дүрөөр байна гэбэл,
Саашаа харахадань,
Саада далайн эрмэг гэрэлтэмээр,
Наашаа харахадань,
Наада далайн эрмэг гэрэлтэмээр,
Шуһанһаа улаан хасартай,
Саһанһаа сагаан шарайтай,
Уран эжын эсхэһэн,
Олон хатадай зүблэжэ оюулһан
Саһатын сагаан малгайгаа
Зүүн сохо дээрээ
Табин һуудаг болоно.
Сула һалбан үһые,
Хасарайнгаа гэрэлые даалгаһан
Хара торгон шэбэргэлынь
Хасарые даган ганхаад,
Тором тэмээнэй хөөролшуу,
Толи мүнгэн һиихэнүүдынь
Хүлби шэхэндэнь дүүжэлэгдээд,
Хүрөө тала урганъ гэрэл гаргаад
байдаг гэнэ.

Жаран нэгэн шабхадаһатай
Эндэр мүнгэн хуураа абаад татахалаар,
Хулһанай дунда үндэгэлһэн
Хун шубуунай дуу гаргаад,
Нуурай дунда үндэгэлһэн
Нугаһанай дуу гаргаад,
Арбан хоёр аялгаар
Ганганаад гурба.
Энээниие алдангүй даадагынь
Хэн бэ гэхэдэ,
Эзэн богдо Джангарай
Эрхим һайн һүншэ
Эрхэ Тугай хүбүүн
Оршолоной һайхан Минжэ бэлэй.
Баруун бэеынь
Ахалжа һуудаг
Ерэһэн жаран юһэн жэлэй юумые
Дуганшажа мэдэдэг,
Баян Хүнхэйн Алтан Сээжэнь
Далан хаанай нютагай түрэ шажан
хоёрые
Гар дээрээ барьяад,
Ямар ехэ бэрхэ зарга ирбажа,
Дүтэлгүй хааглуулаад,
Хара торгон олбог дээрээ һуудаг гэнэ.
Бүхэ мүнгэн сэнширэгэй ууғаад хүхэ
гэнэ,
Шэлтэй Зандан Гэрэл хатанай
Эрхим хорин хоёр наһандань гараһан

Арсаланай араг улаан Хөнгөр гэнэ,
Хари талаар хамхашажа,
Хамаг бэеэ хүсэжэ,
Далан хаанай нютагые
Дангара оруулжа үнгөө гэнэ.
Хөнгөрой дэргэдэ һуудагынь
Таблаад һуубал,
Табин хүнэй зайда һуудаг,
Тахиигаад һуубал,
Хорин табан хүнэй зайда һуудаг
Баатар Бүмбын орондоо
Хүйтэн Хара Шороор нэрэ гараһан
Зуун табан хайсан хара хүлэгтэй
Хүжээн хүнби гэдэг баатарынь
Мянган нэгэн жэлдэ
Түрэ шажан хоёрые буляалдажа хэлэи
һуудаг.

Хүнхэйн дэргэдэ һуудагынь
Сарба сагтань
Сайн Болохо гээд,
Һэе үрхөөр абаһан
Хүүхэн хүрин халзан моритой,
Һүхын урдаһаа далтирдаггүй,
Наян нэгэн алтан жадатай,
Залуу ширааг ямаршье хүниие
Морин дээрэнь тогтоодоггүй
Хүнэй нашан Хүндэ Гарта сэбэр бэлэй.
Зүүн талын гурбадахи хадаа
Буян түгэс абаяа
Хүбүүгүй болгон хаяад,
Бурхан һайхан эжыгээ
Буянгүй орхёод,
Арбан найматай
Ангир улаан хатаяа
Ганса бэе хаяад,
Буурал халзанаараа ерэжэ,
Эзэн богдо Джангарые даhaһан
Буляангарай хүбүүн
Түгшан Хара һанал бэлэй.
Эдэ мэтын баатарнуудынь
Айн олон һайдуудтаяа
Арбан долоон туурга
Хүшөөд һуудаг.
Шал буурал һахалтай
Сагаан үбгэн нэгэ туурга хүшөөд,
Элдэб улаан эмгэн нэгэ туурга хүшөөд,
Суута сагаан бэри нүгөөдэ нэгэ туурга
хүшөөд,
Шуһан улаан хүүхэд нэгэ туурга хүшөөд,
Эмниг гүүнэй һү
Элбэг арзын һүүри болгоод һуудаг гэнэ.
Эрхим шарын зургаан мянган
Арбан хоёр баатарай
Умай сагаан гэдэһэнь
Ургададшажа халаад ерэбэ.
Ишэ тиишээ харан хөөрэхэнь
Манда халдаха орон үгы гү!
Дайлалдаха дайсан ушархагүй гэжэ,
Хүрэглэхэ хүрэхэ гэжые ушархагүй гэжэ
Татаалсажа, сүхэрэлдэжэ һуудаг байба.

Академик Ц. Дамдинсүрэнэй согсолжо, 1956 ондо Улаан-Баатарта хэблүүлһэн «Зуун бэлиг» суглуулбариһаа Ц. Дондогой буряадшалба.

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

ВЕНГРИИН СОЦИАЛИС ПАРТИИН КОНФЕРЕНЦИ

БУДАПЕШТ. Зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй ори ганса парламентын парти болохо Венгриин социалис парти засагые баруунай үзэлтэй хүсэнүүдэй гарта оруулалгада али бүхы нюуса бэшэ аргаар нүлөөлхэ ёһотой гэжэ ВСП-гэй городской президиумэй гэшүүн Л. Шиклан ВСП-гэй Будапештын конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Бодото политическэ үйлэ хэрэгүүд байгуулалтые хубилгаха тухай арсалдаануудта эсэс табиба. Демократическа социализмын хүсэнүүдэй хүтэлбэреэр бэшэ, мүн тэдэнэй хүсэл зоригтой тааралдуулангүй энэ хубилгагдажа байна.

СОВЕТ-ХИТАД ХАРИЛСААНУУД

ПЕКИН. Совет-хитад дээдэ тушаалтадай жэл урда тээ Пекиндэ болоһон хөөрэлдөөнүүд хоёр айхабтар ехэ социалис ороной харилсаанай түүхэдэ шэнэ шухала хуудаһа нээһэн байгаа. Эдэ харилсаанууд хани хүрищэ ёһоной, нэгэ нэгээ хүндэлэлгын, адли тэгшэ эрхын, дотоодынгоо хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй байлгын гол ёһонуудта үндэһэлдэг һэн.

М. С. Горбачевой хани ёһоной албанай хэрэгээр КНР-тэ ошожо, хэһэн хөөрэлдөөнүүд совет-хитад харилсаае улам һайжаруулха, политическэ, худалдаа наймаанай, экономическа, эрдэм-техникын, соёлой ба бусад асуудалнуудай талаар холбоо барисаае бүри хүгжөөхэ арга олгоһон байна. Удаан саг соо үргэлжэлһэн забһарлалгын һүүлээр КПК-тай, КПСС-эй хоорондохи холбооё һэргээхэ арга олгобо. Советскэ Союзай республиканuудай, хизаарнуудай болон областьнуудай, Хитадай провинцинуудай ба автономито районуудай, хоёр ороной городуудай хоорондо али алиндань ашатай туһатай харилсаа холбоое үргэдхэхэ байна. Гүрэнэй болон кооперативна хамтын предприятинүүд байгуулагдана, хилэ шадарай худалдаа наймаан хүгжөөгдэнэ.

Пекиндэ болоһон уулзалгаһаа хойшо худалдаа наймаанай, экономическа ба эрдэмтехникын һалбаринуудта айхабтар ехэ амжалтанууд түйлагдаба.

Хоёр ороной промышленна ба хүдөө ажахын үйлэдбэриин нэгэ нэгээ нэмээһэн шэнжэ шанар совет-хитад худалдаае саашадань үргэдхэлгын холын хараа түсэбүүдые тодорхойлдог шухала эрхэ нүхэсэлнүүд мүн болоно.

ТОЛИ

Арадайнгаа ёhо заншалнуудые hэргээе!

ОБОО, ТАХИЛГАНУУД ТУХАЙ ҮШӨӨ ДАХИН

БУРЯАД арадайнгаа хуушанай ёhо заншалнуудые үргэхэ, hэргээхэ, Сагаалганиие республика дотороо гүрэн түрын удха шанартай болгохо асуудалаар дүхэриг дабжад (түхэрээн стол) 1989 оной ноябрь соо зарлагдаа, тэрээн тухай дэлгэрэнгы мэдээсэл манай газетэдэ барлагдаа hааб даа.

Эрдэмтэдэй, журналистнуудай, уран зохёолшодой, уран зураашадай ба олониитын бусад түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар дүхэриг дабжад дахин зарлагдажа, Хэблэлэй байшан соо hаяхан хуралдаба. Энэ уулзалгые түүхын эрдэмтэн **Т. М. Михайлов** хүтэлбэрилэн ябуулаа. Зүбшэхэ асуудалнууд ямар байгааб?

Нэгэдэхеэр, арадай hайндэр гэжэ тусхайтаар соносхогдоhон Сагаалганай Улаан-Үдэдэ ямараар үнгэргэгдэhэн тухай зүбшэн хэлсэгдээ, дүн гаргагдаа.

Хоёрдохёор, обоо тахилгые, тайлганиие нютаг нютагта hэргээхэ тухай хэлсэгдээ.

— Түрүүшынгээ дүхэриг дабжадта обоо, тайлган, үлэ тухай халта хэлсэhэн байгаабди. Мүнөө энэ асуудал зорюутаар эндэ табигдаба. Зүгөөр түрүүшынгээ асуудалые зүбшэн хэлсэжэрхие. Хэндэ ямар hанамжа байнаб?—гэжэ Т. М. Михайлов суглараашадта хандаба. Юуб гэхэдэ; ноябрь соо зарлагдаhан дүхэриг дабжадта сугларhан зон барандаа шахуу энэ удаашье суглараа бшуу.

Шажан мүргэлэй асуудалые хэдэн арбаад жэлдэ шэнжэлжэ байдаг эрдэмтэн **К. М. Герасимова** түрүүлэн үгэ хэлэбэ. Эрдэмтын hанамжаар, Сагаалган газар газарта, тэрэ тоодо Улаан-Үдэдэ hайнаар үнгэрөө. Дасанда хэзээ хэзээнэйхиhээ олон зон суглараа. Дүгжүүбэдэшье, Бүтүүгэй үдэршье. Зон hонирхоно ха юм. Тиигээд гарай бэлэг тухай бодожо үзэхөөр ха. Академическэ хоёр театр соо болоhон Сагаан hарын найр нааданда литэ наймаалагдаа. Сагаан морин жэлэй hүлдэ болгон зурагдаhан мориие хии мориной түхэлтэйгөөр бүтээгээ hаа, ямар байха hэн бэ? Долоон эрдэни, үлзы угалза, табан хушуута мал гэхэ мэтые хэрэглэжэ болохоор. Лёнхобо (лянхуа) сэсэг хадаа ариг сэбэрэй hүлдэ гээшэ, ааб даа. Саашадаа эмхидхэлэй хүдэлмэри бүришье hайн байха зэргэтэй.

Н. Г. Донсорунова (РНМЦ-гэй методист):

— Городтомнай, хүдөө нютагуудта тусхайтаар зүбшөөгдэhэн Сагаалган анха түрүүшынхиеэ болоо гээшэ ааб даа. Үльгэршэдэй үдэшэ, Гэсэрэй баатарнууд, Сагаан hарын дангинын конкурс гэхэ мэтын hонин-hонин хэмжээ ябуулганууд баhал анха түрүүн үнгэргэгдөө. Сагаалган тухай эрхим дуунай, Сагаан hарын найр нааданай эрхим сценариин конкурснууд урда тээнь болоhон байгаа. Зарим дуунууд, сценаринууд «Буряад үнэндэ» барлагдаа hэн.

Сагаалганай бэлэдхэлдэ уран зохёолшодой эдэбхитэйгээр хабаадаhан тухай Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшын орлогшо **Б. Т. Жигмытов** хөөрөө.

— Анха түрүүн тусхайгаар, үргэн дэлисэтэйгээр Сагаалган эмхидхэгдээ хадаа дутуу дундануудтай байгаа юм бэзэ. Зүгөөр hайшаамаар зүйлнүүд олон байгаа. Энэ хэрэгтэ дасанай зүгhөө эдэбхитэй ябуулга хэгдэхэ аргагүй байгдаа. Юундэб гэбэл, тусхай Указ үшөө тунхаглагдаадүй бшуу, —гэжэ дид-хамба байhан, РСФСР-эй арадай депутат **Э. Д. Цыбикжапов** тэмдэглэбэ.

— Зүбшөөлтэй, үгышье hаа, хүдөөгэймнай арад зон сагаалдаг байгаа гэжэ мэдэнэ ха юмбибди даа. Нёдондо Хэжэнгэдэ болоhон Сагаалганиие Түбэй телевиденеэр харуулаа hэмнай. Зүгөөр мүнөө жэлдэ арад зомнай барандаа анха түрүүшынхиеэ юунhээшье, хэнhээшье жэхынгүйгөөр, толгойгоо дээрэ үргэн, Сагаалганаа —Буряад Шэнэ жэлээ тэмдэглээ гээшэ. Соёлой, арадай эрдэм hуралсалай бүхы эмхи зургаануудта Сагаан hарын найр наадан болоо. Хойто жэлдэ сагаан хонин жэл гараха байна. Тиимэhээ энээндэнь тааруулhан гарай бэлэгүүдые эртээнhээ бэлдэхэ, энэ хэрэгтэ Улаан-Үдын гар бэлэгүүдэй заводые хабаадуулха хэрэгтэй,—гэжэ хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат **Б. Д. Баяртуев** онсолhон байна.

Зүбшэн хэлсэлгын хоёрдохи асуудал тушаа олон хүн өөр өөрынгөө hанамжа хэлээ.

— Бидэ Регби Ешесвич Пубаевтай, шажан мүргэлэй асуудал шэнжэлдэг бусад нүхэдтэй Буряад оронойнгоо бүхы нютаг нугануудые ябажа үзэhэн, хаа хаанагүй обоо бунхануудтай хадануудта хоёр хүлөөрөө үгсэжэ гараhан, харааhан зон гээшэбди. Арад зоной ёhо заншалта үйлэнүүдэй дунда обоо тахилга гээшэ Сагаалганай hүүлээр хоёрдохи hуури эзэлдэг юм. Алибаа асуудалые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ үзөөгүй, уг удхыень ойлгохо гэжэ оролдоогүй зарим нүхэдэй тодорхойлhоор, илангаяа ганса хүндэ шүтэн hүгэдэлгын hүрөөтэ жэлнүүдтэ обоо, тайлганууд шажанда хабаатай зүйлнүүд гэгдэжэ, огто таhа хоригдоhон түүхэтэй. Обоо гээшэмнай юун бэ? Энэмнай шажанда хабаатай бэшэ юм! Отог отогоороо тахидаг обоо гэжэ байгаа. Тиихэдээ ёhо заншалай обоо бии юм. Мүн нютаг нютагай гэхэ гү, али территориальна обоо байха. Энэ нютагта анхан сагта түбхинэhэн үг изагууртандаа hүгэдэн, тэдэнэйнгээ дурасхаалые сахилга хадаа обоогой үндэhэн байгаа юм. Үгышье hаа, отог зонойнгоо эхи табиhан угайнгаа үбгэн эсэгэнэртэ, хатан эжынэртэ зон мүргэдэг байгаа. «Мүргэдэг» гэhэн үгые шажан мүргэл гээшэ абаашалтагүй. Уг гарбалаа дурдан, эхэ нютагаа, түрэл байгаалияа сахин hүгэдэлгэ хэндэ hаалта хэхэб? Энэмнай обоо тахилгын социальна тала болоно. Түрэл дайдадаа хайрлан дурлаха ёhо заншалаа hэргээн хүгжөөхэ, залуушуулаа зүбөөр хүмүүжүүлхэ ёhотойбди. Энэмнай патриотическа хүмүүжүүлгэдэ хабаатай байхаhаа гадна байгаалитай, замбуулинтай холбоотой юм. Хүн байгаали хоёрой харилсаан гуримтай байха зэргэтэй. Обоо тахилганай үедэ сугларhан зоной дунда амитай байгаалида гэнтэ хоро хүргэhэн хүн байгаа hаа, тэрэнэйнгээ түлөө гэмээ намаишалан мүргэдэг ёhо байгаа. Энэ муу аал? Мүнөө сагта, экологиин асуудалай хурсаар табигдаад байхада, элинсэгүүдэйнгээ ёhо заншал тухай гүнзэгыгөөр бодомжолхо хэрэгтэй. Энэмнай үенүүдэй хоорондохи холбооной hүлдэ болоно. Энэ хадаа түс дайдада ажаhуудаг хүнүүдэй нэгэдэл, газар уhанай ёhо заншал гээшэ. Юрэдөө, обоо тахилгын ёhо заншалые заатагүй hэргээхэ шухала Обоо тахилга гээшэ хоёр хубиhаа бүридэдэг. Нэгэдэхинь—обоо тахилга, хоёрдохинь—тэрэнэй hүүлээр болодог найр наадан,— гэжэ К. М. Герасимова хөөрэбэ.— Обоо тахилгын ёhо заншалые заатагүй байгаалиин үмэнэ, мэдээжэ обоонууд шадар эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Обоо гээшэ **эхэ нютаг** гэhэн ойлгосотой нягта холбоотой юм. Энэ хадаа бурха тахилгын бэшэ, харин уг гарбалайнгаа, элинсэг хулинсагайнгаа дурасхаалые сахин hүгэдэлгэ болоно. Обоо тахилга (эрхүүгэй буряадууд **тайлган** хэдэг) хадаа арад зоной ажаhуудалай таhаршагүй хуби байгаа юм, тиимэл байха ёhотой. Манай республикада, юрэдөө, обоо тахидаггүй нютагууд гэжэ үнэндөө үгы юм. Засаг түрын зүгhөө хорёошье hэань, үгышье hэань, тахижал байха. Мүрынь ганса энээниие хуулита болгоод, эртэ урдын энэ ёhо заншалые мүнөөнэйнгөө байдалда тааруулаад, зониие, илангаяа залуу үетэниие зүб мүрөөр хүмүүжүүлхын тула, экологическа болбосоролтой болгохын тула хэрэглэхэ тухай **Т. М. Михайловай** hанамжа hонин байгаа hэн.

— Арад зоной национальна, үндэhэн hүлдэ зүйлнүүд хүн зоной хүмүүжэлдэ бодото hууриия олохо ёhотой. Харин обоо гээшэмнай буряад зоной үндэhэн hүлдэ тэмдэгүүдэй хуби гээшэ,— гэжэ эрдэмтэ онсолон хэлэбэ.— Нютаг нютагай хүтэлбэрилэгшэд хуушанайнгаа ёhо баримталhан зандаа, тиигээд обоо тахилгые зүбөөр ойлгожо шадахагүй байна. Газаргүйгөөр, хадануудгүйгөөр, гол мүрэнгүйгөөр, байгаалитай холбоогүйгөөр ямаршье наhанай хүн амидаржа шадахагүй.

Түүхын эрдэмэй доктор **Р. Е. Пубаев** иигэжэ мэдүүлбэ:

— Обоо тахилга, зунай найр (барилдаан, урилдаан, наадан) тухай 1929 ондо профессор Гомбожаб Цыбикович Цыбиков лекци уншаhан байна. Тэрэ жэлдэ республикын тогтоhоор зургаан жэл гүйсэхэ байгаа. Тиигээд обоо тахилгада эмхидхэгдэдэг байhан зунай найрые сурхарбаан гэжэ нэрлээд, республикын мүндэлhые тэмдэглэhэн hайндэр болгохо гэhэн удхатай хөөрэлдөөн болоо hэн ха. Гэхэ зуура хүдөө нютагуудта обоо тахилга үргэлжэлhээр лэ байгаа, мүнөө хүрэтэрөө үргэлжэлhээр. Ямаршье шанга тэмсэл, ямаршье хуулита үзэл сурталай албан обоо тахилгые үгы хэжэ, хорижо шадахагүй гэжэ ажабайдал гэршэлээ гээшэ; Тиимэhээ обоо тахилгые hэргээхэ тухай хэлсэхэ бэшэ, харин энэ ёhо заншалые **хуулитаар мэдэржэ, тогтоол гаргуулха тухай** хэлсэхэ хэрэгтэй. Обоо тахилгын hайндэр хадаа хабарай тарилгын үнгэрhэн хойно, үбhэндэ орохын урда тээ, саг соогоо хура бороогой орохые, ногооной hайнаар ургажа, талха тарянай баян ургаса, үхэр малайнгаа түл түрэсые хурылжа, гарзагүйгөөр жэлэй үнгэрхые хүсэжэ, зон обоо тахидаг байгаа. Тиигэхын тула үбгэд солшид (бороо, hайн ургаса гээшые эхэ байгаалиhаа гуйдаг ёhо) уншадаг байгаа; Буряад орондо суута үндэр хадануud олон: Түнхэндэ Шаргай ноён, Буха ноён, Зэдэдэ Бүрэн-Хаан, Хэжэнгэдэ Шалсаана, Хурамхаанда Бархан үндэр гэхэ мэтэнүүд. Энэ hайндэртэ ондоо нэрэ hанаhанайшье хэрэггүй, **обоо** тахилга гээд байг лэ! Партийна, совет органуудай хүтэлбэрилэгшэд, интеллигенци энэ хэрэгтэ хабаадажа, зонтой уулзаха ёhотой...

РСФСР-эй арадай уран зурааша Д.-Н. Д. Дугаров, поэт Б. Т. Жигмытов, лама, РСФСР-эй арадай депутат Э. Д. Цыбикжапов, болон бусад нүхэд энэ асуудалые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадажа, hанамжа дурадхалнуудаа хэлээ. Тиихэдэ дээрэ үгэ хэлэhэн нүхэдэй hанамжые сум дэмжэжэ байhанаа мэдүүлээ hэн.

Зүгөөр эндэ нэгэ ажаглалта байна. Хүдөөгэй зарим нютагуудта обоогоо тахяад лэ, хоёрдохи хубиин наадые hайнаар эмхидхэнгүй, архи, тамхинай «найр» болгохоёо hанадаг. Манай элинсэг хулинсагууд обоо тахилганай үедэ архидаха гээшые нүгэл шэбэлдэ тоолодог, ёhо гуримаа алдаhан ябадал гэжэ шоо үзэдэг байhан юм.

Ц. ДОНДОГОЙ.

Монголой Арадай Республикын Дархан хотоhоо ерэhэн залуушуулай театрай гастроль Улаан-Үдэдэ майн 16-да Гүрэнэй ород драмын театрай ордон соо эхилээ.

Монгол театр хадаа С. Буяннэмэхын «Хэрэнхы засаг» гэжэ зохёолоор табигдаhан зүжэгөө манай харагшадта дурадхаhан байна. Хойто үдэрынь Д. Ганбаатарай сценаряар табигдаhан «Бүртэ Шоно» гэhэн зүжэг харуулагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: монгол айлшад уулзалгын үедэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЗУУРШАЛАГДАБА

Литература, искусствын болон архитектурын талаар РСФСР-эй Гүрэнэй шангуудые олгохо РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Президиумэй комисси РСФСР-эй 1990 оной Гүрэнэй шангуудые олгохоор зууршалагдаhан бүтээлнүүдые хэлсэхын тула тэдэнэрэй список түбэй хэблэлнүүдтэ тунхаглагдаба.

Буряад гар урлалгын заншалаар мүнгөөр хэhэн уран бүтээлнүүдэйнгээ түлөө Б. Ц. Базаров, Б. Д. Жагбаев, Б. Г. Жамбалов, Г. Г. Налханов, Р. Д. Нохоров, Д. С. Санжеев, Ж. Н. Эрдынеев, Д. Н. Эрдынеев гэгшэд РСФСР-эй Уран зураашадай холбооной зүгhөө дурсагдагша шанда зууршалагдаба.

Б. ЖАНЧИПОВ.

НЮТАГААРХИНААРАА УУЛЗАБА

Социалис Ажалай Герой, РСФСР-эй hургуулиин габьяата багша, Буряадай арадай уран зохёолшо Цокто Номтоевич Номтоевой 80 наhанай ойн баярые республикымнай түб хотын олониитын түлөөлэгшэд hаяшаг үргэнөөр тэмдэглээ hэн. Буряад хэлэ, литературын заагдажа байhан hургуули бүхэндэ уран зохёолшо-багшын ажал ябуулга тухай ханын газетэнүүд гаргагдаа, планшедүүд хэгдээ, уран зохёолой үдэшэнүүд үнгэргэгдөө юм.

Ц. Н. Номтоев наhанайнгаа нүхэр, арадай гэгээрэлэй отличник Даша-Ханда Аюшеевна Цыбеноватаяа хамта холын 1935 ондо Яруунын аймагай Эгэтын эхин hургуулида багшалхаар эльгээгдэhэн юм. Тэрэ үедэ «Эгэтын улаан тэр» гэжэ суутай байhан эхин hургуулиие эрхилэгшээр Цокто Номтоевич дайнай эхилтэр, мүн hүүлдэньшье ажаллаа hэн. Харин дайнай жэлнүүдтэ Даша-Ханда Аюшеевна тэндэ директорээр томилогдоhон юм. Мүнөө 75 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэжэ байhан Даша-Ханда Аюшеевна Цокто Номтоевичтоёо хамта эдэ үдэрнүүдтэ Эгэтэ, Эгэтын-Адаг, Үльдэргэ нютагуудайнгаа улад зонтой уулзажа ерэбэ. Эдэ уулзалгануудта тэдэниие республикын арадай эрдэм hуралсалай министрэй орлогшо Е. Б. Раднаева, «Хараасгай» гэжэ хүүгэдэй журналай редактор Ц. А. Жимбиев, уран зохёолшын ехэ басаган, багша С. Ц. Номтоева гэгшэд үдэшэжэ ябаа. Нэн түрүүн Эгэтын соёлой байшанда hонирхолтой уулзалга болоо. Эндэ табяад, жараад жэлэй саана заалгаhан олон тоото hурагшадайнь түлөөлэгшэд hонин дурсалгануудые хэлээ. Тэдэнэй дунда хамта Хориин ШКМ-дэ hураhан Буряадай АССР-эй hургуулиин габьяата багша Д. О. Ширабон байгаа. Мүнөө үеын Эгэтын найман жэлэй hургуулида болоhон уулзалгатай дашарамдуулан эндэ аймагай hургуулинуудай буряад хэлэнэй багшанарай семинар олоной хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэбэ.

Манай корр.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэhэнэй hүүлээр

«АЛЕКСАНДР ДАШИЕВАЙ АЛМАЙРhАН ЯБАДАЛ»

Манай газетын байгша оной мартын 31-нэй номерой «Толи» хуудаhанай «Будамшууда» гэжэ гаршагтай шүүмжэлхы статья толилогдоhон юм. Тэрээн соо Яруунын аймагай «Комсомольский» совхозой директор А. Э. Дашиевай алдуутай алмай ябадалнууд тухай шүүмжэлэгдэhэн байгаа.

hаяхан КПСС-эй Яруунын райкомhоо манай редакцида харюу абтаба. Тэрээн соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Дурсагдагша статья үргэноор зүбшэгдэжэ, тэрээн соо хэлэгдэhэн баримтанууд «Бурятагропромсоюзай» КРУ-гай шалгалтаар тодоруулагдаhан байна.

«Комсомольский» совхозой директор байhан А. Э. Дашиев тухай хэлэхэдэ иимэ байна: байгша оной мартын 12-то дурсагдагша совхозой ажалшадhаа партиин Яруунын райкомдо, райгүйсэдкомдо, мүн райагропромсоюзда 38 хүнэй гар табилгатай совхозой директорые шэнээр hунгаха тухай эриилтэ табиhан байгаа. Тиимэ суглаан мартын 20-до 249 хүдэлмэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй хабаадалгатайгаар зарлагдажа, нюуса болоhон hунгалтын дүнгөөр энэ ажахыда ахамад агрономоор ажаллажа байhан В. В. Холхоев совхозойнгоо директорээр hунгагдаа».

hАРА ДЭЭРЭХИ БАСАГАН

Хитад онтохон

Нэгэ тосхондо Чан Э гэжэ сэбэр hайхан басаган ажаhуудаг hэн ха. Ухаамгай, урихан тэрэ басагые бүлта хүнүүд hайхашаадаг байгаа гэхэ. Тэрэнэй үшөө багахан байхада эхэнь наhа барашаба. Хойто эхэнь тэрээндэ гансата дурагүйдэжэ, сохидог, хараадаг, элдэбээр доромжолдог болобо.

Нэгэтэ басаган хани басагадаараа далайн дун суглуулхаяа ошобо. Эрье дээрэ абаашаhан туулмагтай эдихэ юумээ табихадань, муухай үнэр танар гутаба. Тайлаад харахадань, эдихэ юумэнэйнь орондо хүнэй аргал байжа байба.

Муу зантай хойто эхынь хэhэн юумэ гэжэ басаган ойлгоод, досоонь муудаба. Хани басагадынь тэрэнээ аргадажа оробо.

Басаган гашуудалтайгаар уйлан иигэжэ хэлэбэ:

— Болиит даа, хани басагадни, намайе бү хайрлагты. Иимэ байдалhаа би эсээб! Тэнгэридэ ниидэжэ гарахаяа hананаб, магад тэндэ амар заяагаа олохо болохоб. Таба хоноhон хойно hара дээрэ hүүдэр хараа hаа, тэрэниие намай гэжэ ойлгооройгты.

Хани басагадынь гайхалсан тэрэниие шагнабад. Нэгэ мэдэхэдэнь, басаган гэнтэ үгы болошоhон байба, харин гансал туулмагтай юумэнь элhэн дээрэ хэбтэбэ.

Хани басагадынь гэртээ ерээд, табадахи үдэрэй үдэшые тэсэжэ ядан хүлеэбэд. hарын аргаахан хөөрэн гарахадань, нээрээшье дээрэнь хүнэй hүүдэр эли тодоор харагдажа байба. Тэрэнь үнэхөөрөөшье эдир залуу басаганай түхэлтэй байгаа.

Абида СОДНОМОВ.
оршуулба.

ПРАВДА БУРЯТИИ Мүнөөдэрэй номерто

РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд Москвада хүдэлмэриеэ үргэлжэлүүлнэ.

Саад ургуулагшадай городской бүлгэмэй харюусалгата секретарь Н. Моревой статья «Гол шэглэл» гэhэн ниитэ гаршаг доро толилогдоно. Эдеэ хоолой зүйлнүүдые ехээр үйлэдбэрилгэдэ саад ургуулха дуратайшуулай үүргэ үндэрөөр сэгнэгдэнэ. Мүнөө үедэ саад эрхилэгшэд 28 мянган гектар талмай газар дээрэ 13 мянган тонно хартаабха, овощ, 2 мянган тонно жэмэс ургуулдаг байна. Тиимэhээ саад ургуулха дуратай хүн зондо газар үгэхэ хэрэгтэй.

Буряадай эрдэмэй түб, Зүүн-Сибириин технологическа институдай урилгаар доктор К. Шарм, доктор К. Фришкорн гэгшэдэй хабаадалгатай мэргэжэлтэдэй оршон тойрониие аршалан хамгаалха талаар ФРГ-гэй делегаци манай республикада айлшалба. Сэлэнгын ЦКК, Улаан-Үдын промышленна зарим предприятинуудта, Гусиноозерско ГРЭС-тэ ошожо хараhан, hанамжа, дурадхалнуудаараа хубаалдаhан байна. Буряадай эрдэмтэдэй Баруун Германиин эрдэмтэдтэй саашадаа харилсаа холбоо байгуулха тухай хэлсээндэ гар табигдаба.

Залуушуулые интернациональна, патриотическа хүмүүжүүлгээр ... риин соёлой институт ... тийна организаци... дэй хүдэлмэри ... КПСС-эй Улаан-Удын ... бюрогой заседани... жа үзэгдэбэ.

ШҮЛЭГҮҮДЭЙ ДЭБТЭР...

Ц.-Ж. ЖИМБИ...

БУЭНОС НОЧИС, СЕНЬОРИНА

hүни байна тэндэтнай
Одо мүшэд хүрсэлнэ,
Үнгэ hайхаар гэрэлтээ
Урда зүгэй хэрээhэн.
Минии инаг нүхэрни,
Мулат хүүхэн, хаанабши!
Мүноо hүниин халаанда
Мүрысэжэ байнагши!
Буэнос ночис, сеньорина.
Басаган дүүхэй, дууланам,
Балконойш доро гитараар
Бахатай наадан байнагүйб,—
Бүмбэрсэг дэлхэйн саанаhаа
Бахатай дүүе татанаlби!
Янза бүриин гэлнүүдээр
Яла сала бадарhан
Ямар нэгэ ордоной
Арюун салуу таhалгада,
Эдир минии нүхэрни,

Эрдэм бэлиг ...
Элдэб эсын ...
Иран харан ...
Буэнос ночис, ...
Басаган дүүхэй ...
Балконойш доро ...
Бахатай наадан ...
Бүмбэрсэг дэлхэйн ...
Бахатай дүүе ...
Куба — халуун ...
Хатар зугаа ...
Хүхюу зоной ...
Хүдэлтэхэнь ...
Сарюун инаг ...
Сасаг hэбэр ...
Соктой золтой ...
«Самбо», «Ча-ча...

АЯГА САЙ

Түрэhэн буряад тала дайдаар ябахадаа,
Танихан танягүй айлда орожо гарахат,
Түрүүшын ондо тэдэнэр сайгаа аягалаад,
Тиигэhэн хойноо дүүрэн табагаа табиха.

Харашье, бүрүүлшье, hүтэйшье hэань ...
Халуухан сайень ...
Хүндэшэ гэрhээ гараан гэhээтнай, магадгүй ...
Хүршынхинь урихал: «Хүбүүн, манайда хүрэ...

Бүгэдын ёhоор
Буурал үгые дууллажа,
Болоhонhоо ама хүрэжэ заатагүй гарарай,
Бусалhан эдеэшэг бүшэмэг сайень дүүhhэ...
Барахашьегүй hаа, балгаад hөөргэнь табяарай,
Арад зомнай «А» үзэгые эрдэмэй,
Аяга сайе эдеэнэй дээжэ гэсэдэг.
Агуу эрдэмтэйшье hаа, тэдэнэй

Аяга сайhаа арсахагүй хэрэгтэй.
Анда нүхэр, айлшаар нэгэтэ ерээрэй,
Арюун нютагтам, артель аймаг хүрэхэт,
Айл бүхэнэйм аяга сайе үнсөөрөө
Ямаршье үнэтэй архиhаа дээрээр сэгнэхэт!

СЭСЭН МЭРГЭН ҮГЭНҮҮД

Аашатай хүн хүндээ
бууруха,
Ажилша хүн хүндээ нэмэхэ.
Алда бэедэ аман гэршэ,
Албан бэшэгтэ тамга гэршэ.
Алтан дэлхэйе наран
гиигүүлдэг
Арад олониие эрдэм
гиигүүлдэг.

Буугай аман саашаа,
Дуунай аялга наашаа.
Нараа дахабал—элшэтэй,
Намаа дахабал—ашатай.

Ном удхатай,
Наhан тоотой.
Нэгэниинь ниитын түлөө,
Ниитэниинь нэгэнэй түлөө.
Хамтын ажалай бүтээл ехэ,
Хайрата эсэгын энхэрэл ехэ.
Худал үгэ хүлгайтай адли,
Хуурмаг дуран булхайтай
адли.
Хүндэлжэ hураhан заншал
hайхан.
Хүүгээ тэбэриhэн эжы
hайхан,
Энэ бэеэ хүсөөд, эжыдээ
хэлэйхэдэ муу.
Эрдэм номдо hураад,
багшаяа муушалха муу.
Дахин уншахада, ном
hайхан,
Эрьежэ уулзахада, эжы
hайхан.
Ямаанай мяхан халуун
дээрээ,
Ямаршье ажал түргэн
дээрээ.

Д.-Н. ХАЛХАРОВ
монголhоо оршуулба.

Сэнхир...

19 СУББОТ...

Б. И. ЛЕНИНЭЙ ... ПИОНЕРНҮҮДЭЙ ... НА ЭМХИИН ... УДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГ... МОСКВА. 7.30—... та». 9.30—«Манай ... —«Хүн, Газар ... сэ», Останкинадан ... студида В. И. Ле... жэтэ бүхэсоюзна ... дэй эмхиин шан... дай концерт. 11... судьбы. Народн... СССР Стефания ... фильм-концерт. 12.5... тэ, Мэдээсэл. Соно... —Иналтын 45 жэлд... ческая история—... уран hайханай фи... сери — «Августовск... дахи сери «Раскет... (Чехословаки). 15.40... 16.10—Хүнэй үхэ... арга боломжо. 16.... лэ хамгаалгын ба... сооной асуудалнууд... —«Ан амитадай ... — КПСС-эй XXVIII ... КПСС-эй ЦК-гай ... проектые зүбшэн ... 19.45—Мультфильм. Уласхоорондын ш... 40—Фотоконкурс. 2... пан Сергеевич»—у... най фильм. 2-дохи ... —Гэр бүлын те... 00.45—Шэнэ hонин ...

ХОЁРДОХИ ПРОГ... МОСКВА. 9.00—... гимнастика. 9.15—... уран hайханай фил... «Тост или моноло... та»— баримтата филь... «Солдат Иван Бров... hайханай фильм. 1... церт. 13.00—«Сове... видеоканал. 15.30 — ... Мэри Пикфорд»—ур... най фильм. 16.55—... нууд. Соносхолнуу... «Хани хаписсаан»—... 19.30—СССР-эй Гос... огой ород арадай ... тнуудэй академичес... трэй концерт. 20.0... да хабаатай педагог... —«Амгалан нойрсо... шуул!» 21.15—Л. Ив... дуунуудые гүйсэд... РСФСР-эй арадай ... дай I съезд дээрэ ... —«Слуги дьявола на ... мельнице»— уран ... фильм.

Редакторай ор...

Ц. Б. ЦЫРЕНДО...

hурагшадай булан

ШАНДАГАН

Базар Балдан хоёр hургуулиингаа эхилхэhээ урдахана намарай наратайхан нэгэ үдэр гадаhануудые ба амhартануудые абаад, хүгшэн эжыгээ дахажа, тибhэнэй олоор ургадаг майлада гараба. Ошохо гэhэн майладаа хүрөөд, амаржа hууhадаа, хүгшэн эжынь тибhэн тухай хөөрэбэ. Тибhэнэй эшэнүүд олон янза юм. Тибhэнэй эшэ дээрээ буурсагтай, буурсаг соонь хүрэнгэнь сугларадаг. Эшэнь дээрээ олон hалаатай, hалаа бүхэндөө буурсагтай тибhые аранга гэжэ нэрлэдэг, арангын тибhэн томо юм. Мүн өөдөө hамбай сасагтайхан тибhые hэмбэрэг гэдэг, hэмбэрэгэй тибhэн баhал томо байдаг гээд эжынь тибhэнэй эшэнүүдые заажа үгэбэ. Ехэ тибhэ малтажа хадагалаа hаа, сагаалганай болоходо, зөөхэйтэй холин бусалгажа, тибhэнэй үрэмые сагаан эдеэнэй дээжэ болгон, айлшадай сагаалжа ерэхэдэ, табижа хүндэлхэбди гэжэ хүгшэн эжынгээ хэлэжэ дүүргэхэтэй адли, Базар Балдан хоёр томо тибhэнүүдые малтажа абаха хүсэлэнтэйнүүд, аранга ба hэмбэрэг эшэтэй тибhэнүүдые бэдэржэ, гүйлдэжэ ябаад малтабад. Тэсэд Базар Балдан хоёрой малтажа суглуулhан тибhээ эдижэрхихэдэ, туулмаг соонь балай ехэ юумэн сугларжа үгэнэгүй.

Хүгшэн эжынь хараад, малтажа суглуулhан тибhээ бү эдигты гэжэ зандарба. Тибhэ нилээд горитойхониие суглуулаад, оройхон болоhон хойно гэртээ бусахаяа ойе хүндэлэн гаража ябатараа, модоной шэлбүүhэн доро шандаганай хэбтэхые Балдан обёоржорхибо. Харан гэhээнь, хоёр хүлөө гэмтэжэ, хүлнүүдынь шархатай болоhонhоо, ябажа шадахаяа болиhон амитан байба. Базар Балдан хоёр ехэ хүхилдэжэ, алаад арhыень абая гэлдэбэд. «Болиит! Юу хэлэнэ гээшэбта. Шандага алажа болохогүй, шандаган хэндэшье хоро хэдэггүй, хүл хүнгэхэн, хүүгэдые өөрынгөө энеэдэтэй аяг аашаар hонирхуулдаг. Телевизортэ шандаганай хабаадалгатай мультфильмнүүдые яhала хараhан байхат. Шандагые хайрлаха, бэрхэтэй байдалда ороод байхадань, туhалхэ ёhотойт»,— гэбэ хүгшэн эжынь.

Гэртээ абаашаад, малай эмшэниие асархадань, шархатай хүлнүүдыень үзөөд, эм хэжэ боогоо hэн. Базар Балдан хоёр шандагаяа хожомынь hургуулиингаа амитадай буланда абаашажа, тэндэ байлгадаг болоо hэн.

Н. НАНЗАТОВ.

Кино, театрнуудта

Русский театр драмы
Гастроли в СССР. Дарханский молодежный музыкальный театр МНР. Деревянная дорога (музыкальная сказка)—в 12, Шоу-концерт (хореографические миниатюры—в 19-30.

Бурятская филармония
Концертный зал музыкального училища (пр. Победы, 17). Концерт ансамбля песни и пляски ордена Ленина Забайкальского военного округа в 19-30.

«Дружба»
Раз, два, горе не беда—в 10. Без единой улики—в 11-40, 16-20, 21-10 (удл.), Родной ребенок (2 серии)—в 13-40, 18-20.

«Прогресс»
Красный зал—Идеальное преступление — в 9-30, 11-30, 13-30, 15-30, 17-30, 19-30, 21-30.
Зеленый зал—Груз «300»—в 9-40, 11-20, 13 (удл.), 15-20, 17, Витебское дело—...
Гу-га (2 серии)—в 20...

«Родина»
Принцесса-Павлин—... Идеальное преступление—... 14, 18-10, 20, 21-50.

«Октябрь»
Кавказская пленница ... вые приключения Ш... 9-40, 12-50, Друг ... руги—в 11, 16-50 ... Семья (2 серии)—в 14-3... «Авария»—Дочь мен...

«Эрдэм»
Черные ступни—в 9-4... 12-50, 14-30, Данди по ... вищу крокодил—... Крокодил Данди-II—...

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-63-86; 2-64-36; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45.
Н- 03487. № 115.